

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

**Közösségi
és családi
folyóirat**

**II. évf. 1. szám
1991. február
29,— Ft**

Címlapképünk Prága, ahol újévi taize-i találkozó volt. Reméljük, a résztvevő százezernyi európai fiatal hazatérve — értőbb figyelemmel és kedvesebben szereti a más nemzetiségűt és a kisebbségben levőt, a szegényt és a távoli éhezőt, az üldözöttet, a más vallásút, az ellenséget, a beteget, a rokont és saját családját; — bátrabban, bölcsebben és önfeláldozóbban teszi a jót és tagadja meg a kollektív bűnökben való részvételt; — az evangéliumi boldogságot megélve egyszerűbb életformában, a jövő generációk iránti felelősséggel óvja a természetet, mert jobban szereti Istent, elmélyültebben imádkozik, elmélkedik a Szentíráson és vesz részt közösségének életében.

Laposra taposva?

Tegyük könnyebbé életünket, építsünk utat. Mi zavart okozhat ez? Néhány méter széles, végtelenbe vesző fekete sáv. Oly sok mindent leegyszerűsít.

De csak számunkra. Bizonyos élőlények életterét ugyanakkor végzetesen kettévághatjuk vele. Ha valaki kimegy egy esős tavaszi estén egy olyan útszakaszra, ahol az egyik oldalon erdő, a másikon tocsogós, lápos terület, kis tavak helyezkednek el, saját szemével láthatja, hogyan gázolják véres teteikké kétélűdek sokaságát a mi autóink.

Kétélűdek vándorolnak, hogy életet adjanak utódaiknak. Egyes fajok életük legnagyobb részét a szárazföldön, víztől távol töltik, csak szaporodáskor keresnek fel egy-egy tavat, tocsogót. Vándorlásuk útvonalát tekintve konzervatívok, így pl. az élőhely és a párhely közé épült út sem téríti el őket. Ősztől hajta másznak fel az útra egyre többen és többen. Sajnos le már jóval kevesebben jutnak.

A barna varangyok a legveszélyeztetettebbek, lévén a leginkább lassú mozgásúak és előnytelen külsejűek. Sebességüket tovább csökkentik, hogy útközben párokba kapcsolódnak, s a hímek a nőstényeken teszik meg az út jelentős részét.

Ha egy rendszerből kitépünk valamit, az egész megrendül. Ha eltűnnek a békák, kénytelenek vagyunk vegyszereket használni, amivel mérgezzük a környezetünket és magunkat. Az eltűnés folyamata — már ahol egyáltalán vannak adatok róla — döbbenetesen gyors.

Ez indított 5 évvel ezelőtt néhányunkat arra, hogy tegyünk valamit a pusztulás ellen az ELTE Természetvédelmi Klub keretében. Mivel a vonulási ösztönt nem változtatjuk meg, a más vizekre való szoktatás pedig nehézkes, ezért megpróbáltuk átsegíteni őket a veszélyes szakaszokon. A nagyobb hatékonyság kedvéért vödörbe gyűjtöttük az állatokat és úgy vittük át azokat a veszélyes utakon. Közben méréseket is végeztünk.

Az első évben kb. két és fél ezer (több mint 1,2 millió Ft eszmei értékű) állatot juttattunk el biztonságosan a párhelyre. A gyűjtött adatok pedig lehetővé tették a vándorlás sajátosságainak tudományos vizsgálatát. Az eredményes munka és a jó társaság hatására állandó közösség alakult, amely a Varangy Akciócsoport nevet vette föl.

Célunk: 1. az utakon való pusztulás és az emberi brutalitás lehetőségeink szerinti csökkentése; 2. tudományos kutatás folytatása; 3. tudományos ismeretterjesztés.

A harmadik cél legfontosabb eseménye a Kétélűdek és Hüllők Napjai elnevezésű rendezvény, amit eddig háromszor szerveztünk meg. A látogatók különböző előadásokat, filmvetítéseket és állatbemutatót láthattak, plakátokat, könyvjelzőket vásárolhattak, a kisebbek gyurmából, papírból kgyókat, békákat, teknősöket formázhattak. Az előadók közt volt már középiskolás diák, akadémikus és minisztériumi képviselő is, s mind-

annyian ingyen vállalták a közreműködést.

Az akcióban eddig már összesen kb. ötszázan vettek részt és több mint húszezer állatot mentettünk át. A tavaszi szünetben szervezett nemzetközi táborainkban angol, belga, dán, csehszlovák, holland, lengyel, litván és német biológusok, fizikusok, egyetemisták vettek részt a munkában. Emellett előadások is elhangzanak (1990-ben kb. harminc) az új kutatási eredményekről, természetvédelmi területekről, szervezetekről. Mindenki maga fizette költségeit, a szállást pedig önfeláldozó iskolák (pl. Hont, Kaposmérő, Ócsa) biztosították.

A munkát kísérő kutatásból több szakmai előadás, cikk és egy díjazott egyetemi tudományos diákköri munka született. A Minisztérium hároméves megbízást adott a főváros körül épülő M0 autópálya felmérésére, hogy hol vannak kétélűdekre veszélyes szakaszok. Már az első év során kilenc kétélűfajt sikerült megtalálnunk. Ugyanakkor vannak hosszú kilométerekre elnyúló kultúrsivatagok. Reméljük, hogy a még élő területeket sikerül megővni.

Mindazokat várjuk, akikről nem idegen az eltaposottak fölemelésének gondolata és a ké-

Út a templomhoz

(Bár Kovács Sándor itt ismertetett cikke a Katolikus Magyarok Vasárnapja c. amerikai hetilap 1989. szeptember 10-i számában jelent meg, értesüléseink szerint még mindig aktuális.)

A tarcali katolikus templomhoz vezető, egyetlen járművel járható utat 1976-ban vaskapual zárta el és udvarához csatolta az egyik ház tulajdonosa. A híveknek nagy kerülőt kell tenniük, hogy a meredek dombon épült templomhoz a másik oldalon levő gyalogúton jussanak föl. Mivel egy 1970-es telekkönyvredezéskor az utat, mint állami tulajdonú közterületet egyszerűen hozzácsapták az érintett telekhez (azaz Állam bácsi minden szerződés nélkül egyszerűen odaajándékozott 52 négyzetmétert az illetőnek, megkárósva ezzel a falu lakóit), a hívek kérésére megszületett tanácsi ill. bírósági határozatok csak szolgalmi út biztosítását írják elő. De ez sem valósul meg. Egyedül a tűzrendészeti szakvélemény írja elő a közút újbóli megnyitását, hiszen tűz esetén a templomot a tűzoltók nem tudnák megközelíteni — de ezt a hivatali döntések eddig figyelmen kívül hagyták. A hívek kérését az egyházi vezetők sem támogatták eddig, „mert bizony az elmúlt több mint negyven esztendő alatt az egyházat, és itt elsősorban nem a hívekre, hanem a papságra gondolok, annyira megfélemlítette a hatalmat bitorló kommunista párt, hogy főpapok még fenntartásaiknak sem mernek hangot adni, nemhogy a párt-államhatalommal perlekedők mellé álljanak.”

VARANGY AKCIÓCSOPORT
ELTE Természetvédelmi KLUB

téltűdek mentéséért vállalnak valamilyen munkát (szervezést, telefonügyeletet, számítógépes adatfeldolgozást, helyszíni mentést stb.), mert az állatok 1991-ben is elindulnak.

Címünk: ELTE Természetvédelmi Klub, Varangy Akciócsoport, Puky Miklós, 1088 Bp. Rákóczi út 5. II.205.

Az érdeklődőket várjuk 1991. február 23-án és 24-én 10-től 18 óráig az Újpesti Gyermekek- és Ifjúsági Házban (IV.ker. Bajcsy-Zs. u. 17-19., az új metró végállomástól száz méterre), ahol közelebbről megismerkedhetnek kétélűdekkel és a Varangy Akciócsoport munkájával.

Ökumenikus Megújulási Fórum

Több jeles református lelkész, egy evangélikus, egy metodista és egy baptista lelkész, valamint a Bokor katolikus bázisközösség képviselőinek részvételével 1990. május 26-án tartotta összejövetelét az Ökumenikus Megújulási Fórum Budapesten. A felszólalók két kivétellel valamennyien ismertették, hogy ők maguk, ill. környezetük, közösségük az elmúlt negyven év alatt mit szenvedett el Istenért. Az ugyanazon eszményért, ugyanazon ellenségtől elszenvedett üldöztetések, börtönbüntetések szemmel láthatóan közelebb hozták egymáshoz a Fórum különféle vallásfelekezethez tartozó résztvevőit, mint ahogy erre képes lett volna bármilyen ökumenikus szimpozion...

Pánczél Tivadar (rákosszentmihályi református lelkész) nyitó elmélkedésének alap gondolata az ApCsel 1. fejezetének alapján az volt, hogy az üdvtörténeti kalendárium összeállítása nem a mi dolgunk, hanem az Istené, de a kínálkozó üdvtörténeti alkalmak megragadása a mi feladatunk. Amikor mi ökumenéről beszélünk, a keresztény egyházak közösségi megújulására gondolunk. A különféle felfogású emberek együttműködésére két jézusi mondás vonatkozik: „Aki nincs ellenünk, velünk van”, és „aki nincs velem, ellenem van”. Az első értelme: a különböző felfogású emberek jól együttműködhetnek a gyakorlati jó valószínűségében. A másik jézusi mondás a spirituális háttér különbözőségére vonatkozik. Az eredményes együttműködés eltérő nézetek esetén is hasonló spirituális hátteret feltételez.

Vadas Éva (a Szociális Missziótársulat tagja, 40 éve Bokor-tag) megemlékezett a zsidók 1944-es szenvedéseiről és azokról az üldöztetésekről, amelyeket katolikus egyháziak a bolszevizmus 40 éves magyarországi

uralma alatt elszenvedni kényszerültek. Utalt rá, hogy olyan jeles katolikus főpapok, mint Apor Vilmos, Márton Áron, Hamvas Endre, ill. olyan közéleti személyiségek, mint Schlachta Margit és Egls István bátran kiálltak a zsidók mellett, és kb. ezer zsidó életét mentették meg (köztük Radnóti Miklós hozzátartozóit is). Majd az ország szovjet megszállása után a nőkkel erőszakoskodó szovjet katonákkal szemben a nők védelmében halt vértanúhalált Apor Vilmos győri püspök és mintegy 50 (!) pap. A kommunista rezsim 11 nagyobb egyházpolitikai pert rendezett meg, köztük az 1952-es Bulányi-pert, amelyen Bulányi György életfogytiglani börtönt, és kilenc társa hosszabb-rövidebb börtönbüntetést kapott (Vadas Éva 10 évet). Bulányi György és Vadas Éva 9 év letöltése után amnesztiával szabadultak. Most a legfőbb feladatnak tartja a küzdelmet az erőszak minden fajtája ellen, s ennek keretében a küzdelmet mindenfajta börtönbüntetést eltörléséért.

Kertész Tivadar (katolikus pap, a Bokor tagja) felszólalásának elején kijelentette, hogy megbocsájtott mindazoknak, akik az ő szenvedésének okozói voltak. A Bokrot 1950-ben Juhász Miklós és Török Jenő piaristákon keresztül ismerte meg. Bulányiék letartóztatása után egy magánlakáson rekolekciót tartott egyetemisták számára. 1955-ös rövidebb időtartamú letartóztatását követően 1961-ben újból letartóztatták politikai okból. Börtönbüntetéséből az 1963-as amnesztia alkalmával szabadult. Ezt követően állami nyomásra nem kapott egyházi beosztást. A Chinoinban lett segédmunkás. Ebben az időszakban paptársai közül is sokan elhagyták, Vadas Éva viszont mindig mellette állt. 20 év után újra közösségbe került a Bokor révén. A szenvedély-

beteg gondozását fő feladatául választotta. Ez hozta össze más vallásúakkal is.

Iványi Gábor (metodista lelkész), aki a Kádár-rezsim idején politikai okból felfüggesztett börtönbüntetésben részesült, az elmúlt 45 év egyik tanulságaként azt fogalmazta meg, hogy Krisztus ügyéért szenvedni természetes dolog. A szenvedővel olyasmi történik, mint a gyertyával: csendben elfogy. Isten őt arra is megtanította, hogy ne aggódjon soha a holnapi napért, hanem hagyatkozzon teljes bizalommal az Úrra.

Kovács Bálint (nyugdíjas református lelkész) meggyőzően ecsetelte, hogy a református egyházat mennyi érvágás érte a kommunizmus évei alatt. Utalt Pap Béla karcagi lelkész vértanúsorsára, akit a kommunisták 1951-ben tartóztattak le. 1956-ban szabadult, majd eltűnt, és nyoma veszett. Őt magát először 1957-ben tartóztatták le. Fogsága alatt a felesége lemondott a férje lelkészi állásáról, mire kiengedték a börtönből, de még aznap meg kellett jelennie a nyilvánosság előtt, hogy mindenki lássa, hogy kiszabadult. 1967-ben újból letartóztatták Kádárék, de az a 30 amerikai, aki egy szívfélgép átadása miatt az országban tartózkodott, világgá kürtölte, hogy mi történt. Ezért végül is szabadon engedték. A 301-es parcellában van Kondor István sírja, akit Teleki Lászlóval együtt ítélték el 12 évre. Amikor Teleki-eket meglátogatta egyszobás józsefvárosi lakásukban, és megkérdezte tőlük, hogyan bírák sorsukat olyan szépen elviselni, azok azt felelték: „A hit többletével.”

Dóka Zoltán (evangélikus lelkész) akadémiaoztatása miatt megbfzotta beszélt. A közelmúlt egyházüldözései kapcsán arra a három kérdésre kereste a feleletet, hogy ki az igazi tanú, mi a tanúskodás tartalma, és van-e értelme a tanúskodásnak. Ki az igazi

À *Christen in NOT* 1990. decemberi száma közli a mellékelt szolidaritási levélpot, német nyelven, a bécsi kínai nagykövetségnek címezve. A feladót kitöltve, dátummal és aláírással ellátva küldhetjük a budapesti kínai követségre.

Rendes, komoly gondolkodású, józan életű, káros szenvedélyektől mentes, róm. kat. mozgássérült fiú megismerkedne rendes, komoly, megbízható lánnyal, házasság céljából, 35 éves korig, aki így mozgássérülten is el tudna fogadni.

Cím: ifj. Reiner Imre, 2038 Sósút, Rákóczi u. 18.

Tisztelt Nagykövet Úr!

Megdöbbenéssel értesültünk két püspök, valamint 13 lelkész és diakónus letartóztatásáról Fuijan tengerparti tartományban. Azzal fogják vádolni őket, hogy a törvényes előírásokat megszegve titkos papi szemináriumot indítottak, papokat szenteltek és titkos kapcsolatokat tartottak fenn a Vatikánnal.

Nyomatékosan kérjük Önt, hogy tekintettel a vallásszabadság jogára, valamint a szabad véleménynyilvánítás jogára, szálljon síkra ezeknek a lelkiismereti foglyoknak feltétel nélküli szabadon bocsátásáért.

Üdvözlettel:

1991.

Aláírás

tanú? Csak a vértanú? Csak az, akit bebörtönöztek? Ebben a kérdésben csakis Istené lehet a végső szó. Mi a tanúskodás tartalma? Tanúskodás Jézusról. Ez történhet például az egyházi iskolák védelmével és még számtalan más módon. Van-e értelme a tanúskodásnak? Ezt a kérdést a tanúskodók a tanúskodás közben általában nem teszik fel, de olykor fel kell tenni. A tanúskodásnak akkor is van értelme, ha nincs alkalom a látványos bizonyításvégre. Ezt bizonyítja az 1948-ban elnémított Ordas püspök példája is.

Dobner Győző (baptista prédikátor) felszólalásában utalt a baptisták nemrég óriásos közgyűlésére, amelyen a régi vezetőséget újraválasztották. Az újraválasztott vezetőség első dolga volt megtiltani, hogy a jelenlevők a múltól beszéljenek. Mi ez a múlt, amiről a közgyűlés szerint nem szabad beszélni? A kommunista rezsim a baptista egyház 6 lelkészét bebörtönözte (ezek 4-5 évet ültek), 10 lelkésztől pedig megvonta a működési engedélyt. 1956 után eljött a kompromisszumok kora. Az ateista hatalomnak immár csak a legkiforrta esetekkel kellett foglalkoznia, a többit elvégezték a zsoldjában álló egyházi vezetők. Amíg a régi vezetés áll a baptista egyház élén, nincs még célba érés, hanem csupán a halvány remény fényesedett valamit.

Antal Sándor (református lelkész) saját életéről beszámolva elmondta, hogy mint erdélyi lelképásztort, 1958-ban 'vallásos propaganda' címén ítélték el. Hat és fél év letöltése után 1964-ben szabadult. Amíg börtönben volt, két gyermeke halt meg, közülük az egyiket nem is látta. Szenvedései történetét könyvben készül elbeszélni.

Fülöp Dénes (református lelkész) beszámolójában arra a nyomásra utalt, amely a Securitate részéről még a református püspöki kinevezésekkor is érvényesült. Nagyváradon annak idején ilyen nyomásra neveztek ki egy püspököt, aki egyházzellenes kor-

mányzati formát honosított meg. Ennek el-
lensúlyozására a teológiai intézet olyan szabályzatot alakított ki, amely által megvédte magát a méltatlan püspöktől. Egyéni sorsáról szólva megemlíttette, hogy politikai okból 11 évet töltött börtönben. Ott találkozott Izidor atyával (tordai katolikus pappal), aki a felebaráti szeretetet a börtönben is hősiesség fokon gyakorolta. Az ő példájára kezdte ő is például mások ingét kimosni és a szolgáló szeretetet a börtönben is jobban gyakorolni.

Az Ökumenikus Megújulási Fórum **Bulányi György** (katolikus, piarista pap, a Bókor alapítója) szavaival zárult, aki azt a gondolatát fejtette ki, hogy a tervbe vett, általunk óhajtott ökumenének az örök isteni ökumenén kell alapulnia. Miként szükségképpen különbözőek a kultúrák, úgy szükségképpen különböznek a vallások is. Ez a különbözőség nem is baj, a különböző keresztény felekezeteknek a közös jézusi örökségben kell egységessé lenniük. E közös jézusi örökség tartalma: ne tegyük a másik emberrel, amit nem szeretünk, ha velünk csinálnak. Ez az örökség egyetemesen emberi, ezt vallja a Tóra is. Ez tehát közös örökség a zsidókkal is. Korunk demokrácia-eszméje a többség uralmát jelenti, s ezért nem azonos a jézusi szeretet fogalmával: a jézusi szeretet nem jog, nem kény-

szeríthető ki. Fel kell építenünk ezen a földön a szeretet alternatív társadalmát, amely mindenki felebarátnak tekint, nem ismer kiváltságokat, mindenki szolgálati akar, meg akarja etetni az éhezőket, nem ismer fegyverforgatást, és amelynek minden tagja Isten tanúságtévő küldöttjének tekinti magát.

A jézusi szeretetvállalkozás rendbe tevését az elején kell kezdenünk, a zsidóknál. A kereszténység ugyanis zsidó vallási megújulási mozgalomként indult, és csak azért szakadt el az egyház a zsinagógától, mert a Jézus ügyét folytatók másik vallást csináltak belőle azáltal, hogy a Jézus által rendelt keresztiséget a körülmetélés helyére, és a Jézus alapította lakomat a széder-est báránnyevésének helyére állították. Most tehát sajnálkozásunkat kell kifejezni; hogy a történelem folyamán egyes keresztények a szeretet váltságának nevében zsidókat üldöztek. A jelen feladata az, hogy felhívjuk mi, keresztények a zsidókat, hogy küzdjenek velünk együtt a közös próféta-jézusi örökség (Isten Ország) megvalósulásáért.

Minden vallás követője ölelje át egymást a szeretetben. Erősödjön zsidóktól és nem zsidóktól hordozva az emberiséget egybeölelő Jézus mozgalma!

(Takács János összeállítása)

Bulányi György: Keressétek az Isten Országát (KIO)

Kapható a teljes KIO! Az evangéliumok megértésének — több mint ezer oldalas — kézikönyve, nem csak lelkészek, teológusok, de minden szentírásolvasó ember számára.

Különleges értéke, hogy témánként az összes arra vonatkozatható evangéliumi részt szintézisbe foglalja. Hallatlan munkaigényessége miatt más ilyen szintetizáló szentírásmagyarázat nem készült még Magyarországon.

A három kötet öt könyvet tartalmaz: I. Honnan jött? (Mit mondott Jézus Isten világról?); II. Miért jött? (Mit mondott Jézus saját küldetéséről?); III. Az Út (Jézus szerint nekünk mit kell tennünk, hogyan kell élnünk?); IV. Nem fogadtuk be (Jézus életregénye); V. Az Ország (Jézus az Isten Országáról, a Sátán országáról és az e világi országról).

A KIO-t a negyedik kötetben levő szentírás helymutató, tárgymutató, a görög szavak és a belső keresztthivatkozások mutatója jól használható kézikönyvvé teszi.

A négy kötet ára együtt 570 Ft. Megrendelhető az ÉV, 8003 Székesfehérvár, Pf.7. címen.

Feladó:

bélyeg
helye

Kínai Népköztársaság
Nagykövete részére

Budapest
Benczúr Gy. u. 17.

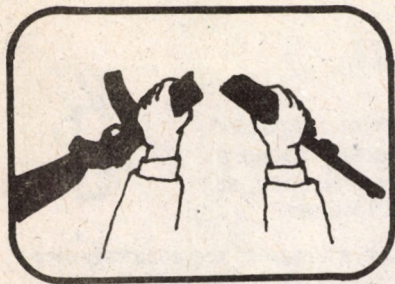
1068

A magyar katolikusok szenvedései, 1944-1989.

Nagy jelentőségű gyűjtemény fél évszázad dokumentumaiból. Szellemesen és élethűen állítja egymás mellé a korabeli híradásokat és tényeket. Nem magyaráz, a tények, az eredeti írások meggyőzőek.

„Komoly munka volt az anyag összegyűjtése, rendszerezése és frappáns felvezetése. Mind a szaktudomány, mind a közvélemény számára nem kis nyereség.” (Dr. Katus László, egyetemi docens, MTA Történelemtudományi Intézet)

Havasy Gyula plébános 460 oldalas dokumentumgyűjteményének ára: 230,- Ft plusz postaköltség. **Megrendelhető az ÉV, 8003 Székesfehérvár, Pf.7. címen.**

A Church and Peace hálózat három történelmi békeegyház egymással és másokkal való együttműködése. Ezek a Mennoniták (1536 óta, ma 730 ezren vannak), a Kvékek (1647 óta, ma 200 ezren), és a Brethren (1708 óta, ma 170 ezren). Az International Fellowship of Reconciliation (Kibékülés Nemzetközi Közössége) rögtön a létrejöttékor, 1948-ban szorosan bekapcsolódott.

1975-től kezdve számos vallási, egyházi csoport és békemozgalom keresi a dialógust a Church and Peace hálózattal. Ők is az élő béke tanú akarnak lenni annak ellenére, hogy tradícióik nem kötődnek a pacifizmushoz. A Church and Peace egyik célja: „szorgalmazni az egyházak békeegyházakká válását”. Egy olyan ökumenikus hálózatot szervez, amelyben minden tag felfedezheti a békében létrejövő közösséget. A teológiai és bibliai kutatások mellett fontosak az egyéni kezdeményezések, kapcsolattartások, szolgálatok, a közös tanulás. A Church and Peace egy fórum: egybegyűjteni, kérdezni, bátorítani, megvilágtani a közös és eltérő véleményeket és — erejéhez mérten — segítségről és információról gondoskodni.

Mi az, hogy békeegyház?

Amikor ezek a közösségek magukat békeegyházakként írják le, az egyház identitásának alapvető problémáját érintik. De nem próbálják a már létező felekezeteket egy újabbal szaporítani, és nem céljuk az egyház megosztottságának a hangsúlyozása sem. Inkább az evangélium hívására próbálnak odafigyelni, amely évszázadok óta szól az egyházaknak: képesek és hajlandók-e megszabadítani önmagukat „konstantini rabságuktól” — a politikai elvárásokhoz való alkalmazkodásuktól. Ha megnézzük a létező békeegyházakat és közösségeket, számos közös jellemzővel találkozunk, még ha ezek más-más módon fejeződnek is ki.

I. Az evangélium látásmódja

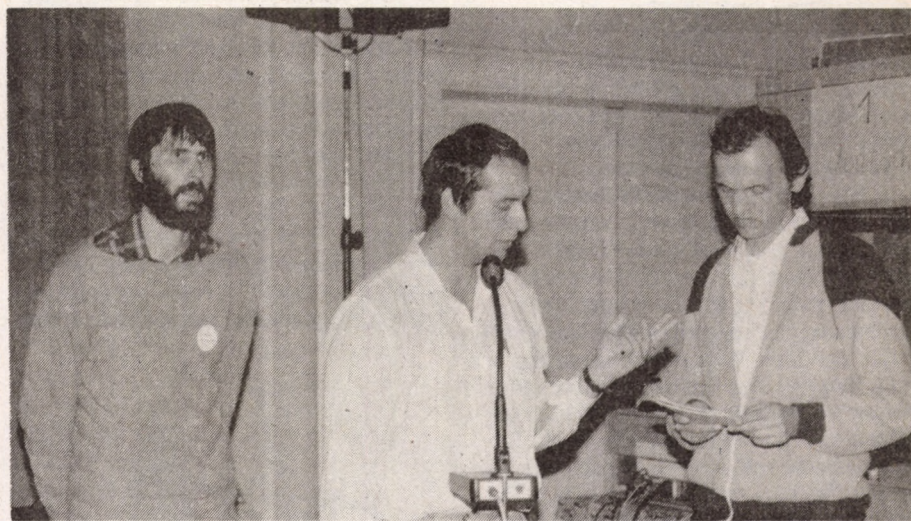
„Jézus Krisztus a mi békességünk” (Ef 2,14). Isten erőszakmentessége Krisztus életén, megfeszítésén és feltámadásán keresztül nyilvánul meg. Krisztus ahelyett, hogy ellenségeit megsemmisítette volna, elszenvedte az erőszakot, ami az egész emberiségben jelen van és a harmadik napon győzött a bűn és a halál hatalma felett. Ez az üzenet a békeegyházak tanításának lényege. Jézus parancsaiiban és a felszólításban, hogy vegyük fel keresztünket, ez az üzenet teljesebb ki. „Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket” (Jn 20,21). Az egyház arra hivatott, hogy folytassa Jézus Krisztus békeszerzését és közvetítse a kiengesztelődés üzenetét. Sugározza az igazságot, miszerint Jézus Krisztus a mi békénk.

II. Belső kapcsolat és közösség

Az egyház mindenekelőtt egy test és nem intézmény. Krisztus testében a tagok össze-

A Church and Peace hálózat

A Church and Peace (Egyház és Béke) hálózat október 12-14-i lipcsei konferenciájára a Bokor bázisközösséget is meghívták, mint katolikus katonaságmegtagodó csoportot. Alább ismertetjük a hálózatot, legközelebb pedig a három alapító történelmi békeegyházat mutatjuk be.

tartoznak és egymástól függenek — ajándékaikkal segítik egymást (Róm 12; 1Kor 12; Ef 4). A békeegyház nem hierarchikus. Tisztaiban van az ilyen súlyos és békét strukturák veszélyeivel és azzal, hogy az könnyen hatalmi harcokhoz vezethet. A békeegyház megpróbálja meglátni és támogatni mindenki egyéni adományait a kölcsönös alázat megtartásával Jézus Krisztusban.

Az egyház 'együttes', amely képes közös döntéseket hozni. Amint az az ApCsel. 15-ben olvasható, a tagok megpróbálják együtt felfedezni Isten akarát a konkrét problémáik megoldására. Felvetődik a kérdés, hogy kinek van végső szava a döntésekkor. Sem az állam, sem a világ, sem a család, sem a kommunikációs eszközök — amelyek mindegyikének megvan a maga szabályrendszere az erkölcsről és látásmódja a békéről — nem

rendelkeznek végső tekintéllyel. A végső tekintély az egymás iránti alázatban élő közösség, amely megpróbálja meghallani, hogy mit mond ma a Lélek az egyháznak.

Az egyház az osztozás helye. A béke és az igazságosság lényegük szerint összetartoznak. Az egyháznak minden területen meg kell valósítania az osztozást: lelki, intellektuális és anyagi téren. Az osztozás a béke alapja. Formái meglehetősen változatosak a kölcsönös segítségtől a teljes vagyonszétosztásig. A javak igazgatásának ez a módja képessé teszi a közösséget projektek megvalósítására az anyagi segítség vagy a békeszolgálat terén.

Az egyház a kiengesztelődés helye. Ahol a társadalom rendőri és bírósági intézkedésekkel próbálja a bűnözést visszaszorítani, ott a békeegyház a megbocsátás és kiengesztelődés gyakorlatának útjait keresi. „Ha

Erőszakmentességre nevelés?

Differenciált készségfejlesztés

Dramatizáljátok, játsszátok el többször is más-más szereposztásban! — írja az utasítást a tanító a Tanítóban (1990/8. sz.) a 2. osztályos nebulónak. S mi mást, mint a kismadarat az ő talált búzaszemjével. „Őröld meg ezt nekem!” — kérte a kismadár a molnárt. Az nem akarja. Jön a meggyőzés első foka: „Ha nem űröld, megcsíplek!” Erre persze a molnár megörli a szemet. Akkor repül az asszonyhoz, megfenyegeti (így írja), s máris kész a gyúrt tészta. Repül a pékhez. „Ha nem sütöd, megcsíplek!” — ripakodott rá a kismadár. A pék megszeppent, s azonnal megsütötte a cipót. A kismadár bekapta a kis cipót, és nyílsebesen elroppent — se puszi, se pá, mint aki jól (ki)végezte dolgát.

Van sok okos kérdés is a feladatlapon, hány részre tudod tagolni a történetet, ki örölte meg a magot, mit csinált a pék (nyilván félt — de hát itt a cipősütésre kérdeznek rá), húzzátok alá a felsorolt szavakat (kőnyörgött, kérte, kérlelte, ráripakodott, ijesztgette, fenyegette, megszeppent, megijedt, megrémült, azonnal, tüstént, rögtön — mennyi rokon értelmű szó egy ilyen kis történetben!), próbáljátok összefüggően elmondani ezt a három mondatot...

Szóval csak így, differenciáltan — persze ki mennyire ügyes, éppen ahol tart — megtanulhatja a boldogulás útját. S hogy el ne feleddjék (én is emlékszem még e repülés boldogságára) el is játszatják velük (dramatizálva, más-más szereposztásban!)...

Na jó, jó, de ki akar ezután búzaszem lenni?

(Sipos S. Gyula írása a Kék Bolygó mellékletéből)

testvéred vétkezett...” (Mt 18,15) — Jézus e szava olyan modellt ajánl, amely a kiengesztelődés tapasztalatát az egyház élete egyik legalapvetőbb erejének tekinti. A cél a konfliktusok erőszakmentes megoldása. A kiengesztelődés gyakorlata a békeegyházban Isten jellemvonását tükrözi vissza: ahogyan Ő bánik velünk. Ez jel a környező világnak, továbbá gyakorlás és felkészülés azokra a konfliktusokra, amelyekben az egyháznak szembe kell szegülnie a társadalommal.

A békeegyház közösség. Ez látható a struktúrájában, a magatartásában és a lelkületben, amely mozgatja. Mindez tanúság a békéért, de nem elegendő. A békeegyház-nak túl kell sugároznia tagjai körén.

III. A békeegyház működése

A békeegyház az imádás és ünneplés helye. Az öngyilkos világban, amely a halál isteneit imádja és feltétel nélkül aláveti magát a katonai erő, a pénz és a sovány eredménnyel járó, vég nélküli haladás önkényuralmának, a békeegyház a béke Istenét dicsőíti, aki Jézus Krisztusban mutatkozott meg. Szembehelyezkedik az egyház minden megszokottságával, és Urának győzelmét hirdeti minden erő és tekintély fölött. Imár örvendezünk Isten cselekedeteinek, és kérjük Őt, hogy teremtsen meg békéje Országát. Az imádás által hirdeti meg az egyház a béke végső győzelmét, beteljesedését.

A békeegyház „nem”-je: Eltökélten szembenáll az erőszak minden formájával, visszatartja a részvételt mindabban, amit igazságtalannak tart. Ennek leggyakoribb kifejezése a katonai szolgálat megtagadása lelkiismereti okból. A lelkiismereti tiltakozás több más területet is érint. Példaként: mind több ember tagadja meg a katonai adó befizetését.

A békeegyház „igen”-je: Önmagát gyakran tagadásokkal határozza meg a békeegyház. A békére és az igazságosságra való igentmondás nélkülözhetetlen kiegészítője az erőszak elutasításának. Ennek az igennek nem csak a közösségben kell kifejeződnie, amely próbál az evangélium erőszakmentes mércéje szerint cselekedni és élni, de a csoporton kívül is érzékelhetővé kell válnia. Ahol konfliktusok jelentkeznek, oda az egyház elviszi Krisztust, a mi békénket. A történelmi békeegyház az önkéntes békeszolgálat előfutára. Ezt először csak a katonai szolgálat egy fajtájának tekintették, de fokozatos intézménnyé lett, amelyre mindaddig szükség lesz, amíg igazságtalanság és erőszak lesz a világon. Az utóbbi években a döntéshozó központok (mint pl. Washington, Brüsszel, Genf) közelében ill. az emberjogi szervezetekben végzett munka erősödött. Nemrégiben újabb békecsoportok és közösségek kezdeményeztek tiltakozó akciókat, amelyek olykor polgári engedetlenséget jelentenek. Akár tisztában vannak vele, akár nem, a békeegyházak döntő időket élnek. A párbeszéd az igazságosságról, a békéről és a teremtés megőrzéséről rendkívüli alkalom: lehetővé válik egyrészt a többi keresztény, másrészt a békeegyházak önvizsgálata. Igazából a békeegyház nem sajátította ki a béke evangéliumát. Találkozása a sokféle látásmódú keresztényvel, akik az erőszakmentes küzdelem elkötelezettjei, új lehetőség saját pacifista örökségének átgondolására. S ösztönözzen hathat, hogy még bátrabban kötelezzék el magukat ott, ahol manapság van szükség rájuk.

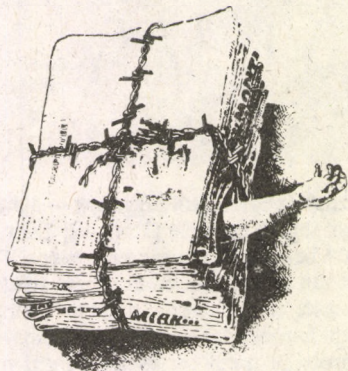
Amnesty International

Szeretne ön egy pártoktól független, nemzetközi szervezet tagjaként közreműködni ártatlanul bebörtönzött emberek kiszabadításában, a nézeteikért vagy nemzetiségükért üldözöttek megsegítésében, az egyetemes emberi jogok érvényesítésében és erősítésében?

Az AI Budapest, az Amnesty International magyarországi szervezete — egy világméretű mozgalom részeként — erre kínál lehetőséget mindazoknak a magyar állampolgároknak és állandó magyarországi lakosoknak, akik pártkeretektől függetlenül, egy baráti csoportból szerveződő társaság tagjaként kívánnak bajba jutott embertársaik érdekében közösen fellépni.

Az Amnesty International (Nemzetközi Amnesztia) 1961-ben alakult meg Londonban. Célja kezdeti fogva a világ bármely részén lelkiismereti okokból bebörtönzött foglyok kiszabadítása, megsegítése, ügyük-

nek a nemzetközi nyilvánosság elé tárása volt. A szervezetnek jelenleg mintegy ötven országban több mint 3000 csoportja működik; egyéni tagok, adakozók és támogatók több mint 150 országban találhatóak. Tagjainak száma több mint 800 ezer.

A szervezet tevékenységét — a hatékonyabb segítség érdekében — a ténylegesen bebörtönzöttek támogatására koncentrálja. Követeli minden *lelkiismereti fogoly* szabadon bocsátását, tehát mindazokét, akik meggyőződésük, bírszínük, nemük, etnikai hovatartozásuk, nyelvük vagy vallásuk miatt kerültek börtönbe. Minden *politikai fogoly* esetében igazságos és a letartóztatást gyorsan követő bírósági tárgyalást követel. Végül minden fogoly esetében ellenzi a halál-

büntetést, a kínzást és kegyetlen vagy megáldozó bánásmódot és a büntetést.

Az Amnesty International tevékenységéért 1979-ben Nobel-békedíjat kapott. *Független* minden kormánytól, politikai párttól és mozgalmától, gazdasági érdektől és vallási felekezettől. Anyagi támogatást semmilyen kormánytól nem fogad el. Tagdíjakból és egyéni adományokból tartja fenn magát, folyószámláját minden évben ellenőrizteti és a nyilvánosság elé tárja.

Az Amnesty International nevének megfelelően a nemzetközi szolidaritásra épül. Tagjai ezért saját országukban nem lépnek fel az Amnesty International nevében az esetleges jogsértések ellen, s a hazájukkal konfliktusban álló országok emberi jogi ügyeiben sem kezdenek akciókat. Ennek az első pillantásra nehezen érthető megszorításnak két alapvető oka van. Az Amnesty International tagjai így nem kerülhetnek szembe közvetlenül saját országuk hatóságaival, ami védeltséget jelent számukra olyan országokban, ahol a politikai foglyokért való kiállás kockázatot jelent. Másrészt fellépésük így kevésbé vádolható elfogultsággal, hiszen tőlük távol eső országok üldözöttjeiért kiállva a saját hazájuk politikai érdekeitől függetlenül cselekszenek. Ugyanúgy, ahogy például a tibeti vallási üldözöttek esetében egy európai vagy latin-amerikai országból érkező tiltakozás hatásosabb, mint a Kínával határos Indiából.

Az Amnesty International működésének lényege a kölcsönösség. Nem véletlen, hogy 150 országban működnek a szervezet aktivistái és szimpatizánsai; ez a biztosíték arra, hogy aki távoli országok üldözöttjeiért kiáll, az biztos lehet benne, hogy mások az ő hazájának jogsértései ellen emelnek szót. Sok ezer ember köszönheti világszerte — így Kelet-Európában is — szabadságát a szervezet működésének.

(Az AI magyar csoportjának címe: H-1205 Budapest, Balassa u. 13. Munkájuk ismertetésére vissza fogunk térni.)

Az emberi élet tisztelete tiltja a halálbüntetést

Az Alkotmánybíróság október 24-i ülésén 8 igen és 1 nem szavazattal alkotmányellenesnek minősítette a halálbüntetést és a törvénykönyvből törölte a halálbüntetésre vonatkozó paragrafusokat. Az ülésen a Halálbüntetést Ellenzők Ligáját az elnök, dr. Horváth Tibor, és Merza József képviselte. Utóbbi meghívására azért került sor, mert a Liga tagjainak legalább négyötödét a Bokor bázisközösség, illetve a Bokor által gyűjtött személyek adják. Mint lapunk annak idején tudósított róla, az Alkotmánybíróság a Liga tavasszal benyújtott kérelmére foglalkozott a kérdéssel. A kérelmet egy 70 oldalas indoklás támasztotta alá, amelyet majd röviden ismertetni fogunk.

Az esettel kapcsolatban katolikusként csak sajnálhatjuk, hogy egy világi jogi testület megelőzte a katolikus erkölcsintant annak kimondásában, hogy a halálbüntetés nem egyeztethető össze az élet tiszteletével és az emberi méltósággal. Vajon a katolikus tanítás mikor jut el ennek az evangéliumi gondolatnak a képviseléséig?

A HAJNAL LEÁNYA

V. rész

Paláša

EGÉSZ éjjel álmatlanul hánykolódott falevél fekhelyén. Reggel aztán a nap érkezete előtt fölkelte és kilépett a szabadba. Búsan állott a tóparton, gondolataiba elmerülve, mint egy nagy daru. Észre sem vette a chétit, mikor feléje közeledett és hogy fölpillantott, ott állt már előtte a leány, kezében egy piros paláshavirággal. És megszólalt:

— Oh, király, úrnóm küldi ez érdemtelen kezek által urának e virágot és ha jótékony volt az álma, úgy ő is elégedett.

— Édes chéti — felelt a király — ,az álom féltékeny vetélytársnő módjára megneheztelt reám a te gyakori látogatásaid miatt és most kerül engem.

— Oh, király — mondá mosolyogva a leány — ,nem kell soká neheztelnie, mert rövidesen megszűnnek látogatásaim nálad.

— Ne szólj így! — kiáltott a király. — A szívem titkát mondtad ki. Mert előbb-utóbb meg kell tartanom úrnóddal a gyűlöletes menyegzőt, mert nem lenne illendő tovább váratnom őt. És ah, mi lesz akkor belőlem és belőled? A látogatásaid meg fognak szűnni és ha úrnód gyanúba fogna téged, tán még meg is öletne.

— Nem úgy van — felelt a chéti — ,mert az én úrnóm jóindulattal viseltetik irántad és irántam is. És félek, hogy ha megismered őt, egészen másképpen alakul minden és inkább elfelejtetted a chétit az úrnő kedvéért.

A király ekkor felkiáltott:

— Legyen a nap a tanúm, hogy azt nem teszem soha! Inkább visszaküldöm atyjához őt. Kezden vele, amit akar! Hadd vegye el királyságomat, ha kedve tartja és kapcsolja az övéhez, mit törődöm én avval. Csak hagyja meg nekem ezt az erdőt a tavával együtt és téged, hogy minden reggel meglátogass.

A leány mosolyogva nézett a király szemébe és mondá:

— Oh, király, ezek merő üres és hívságos szavak. És nagyon jól tudom, hogy sohasem fogod visszaküldeni úrnómet.

— De igen! — felelt a király.

— Nem úgy — szólt a leány — ,ez csalás volna részedről és megszegnéd adott szavad. És a szöszegés aljas, de a hűség nemes. Azonfelül ő zálog és letét a te kezében. Figyelj ide. Élt egyszer egy kalmár, kinek birtokában egy nagy igazgyöngy volt, oly nagy, hogy alig fért el a tenyerében. Olyan volt a gyöngy, mintha a tenger habja gyűlt volna szilárd alakba egy tengeri kagylóban, a holdfény és a Swáti csillagkép befolyása alatt. És híre ment a gyöngynek az egész királyságban. Elvitte tehát a gyöngyöt egyik kalmártársához, s átadta neki, mondván: „Ezt letétbe adom néked, míg visszatérek.” „Jól van — felelt a másik — ,menj és ne aggódj miatta.” A kalmár elutazott. A társa pedig elásta a gyöngyöt a földbe, kertjében. Nemsokára azonban eljött hozzá a király és így szólt: „Add nekem a gyöngyöt, mely letétben van nálad és én gazdaggá teszek érte. De ha nem adod szépszerével, úgy elveszem erőszakkal.” A kalmár pedig kérlete a

királyt: „Mit kívánsz, hogy adjak egy heti haladéért? Mert nagyon szeretem nézni a gyöngyöt.” A király válaszolt: „Egy chore-ért (ami kb. egymillió sterling-nek felel meg) várok egy hetet.” A kalmár erre kifizette az összeget. Egy hét múlva aztán jött ismét a király és szólt: „Add hát most a gyöngyöt.” És így ment ez tovább, míg nem egész vagyona veszendőbe ment és koldusbotra jutott. Ekkor a király ismét jött és mondá: „Add hát ide most a gyöngyöt.” De a kalmár felelt: „Király, van egy leányom, szebb minden királynénál. Vedd őt, és adj még egy heti haladékat.” A király megtette. Egy hétre rá jött újra: „Add hát ide most a gyöngyöt.” Am a kalmár válaszolt: „Vedd el életemet és adj érte újabb egy heti haladékat. És ha elmúlt a hét, vedd a gyöngyöt, de ígérd meg, hogy kivégeztetsz engem.” „Jól van” — válaszolt a király.

Am három nappal ezek után visszaérkezett a gyöngy gazdája. És jött, hogy visszakérje a gyöngyét. A másik pedig átadta neki, mondván: „Ideje volt, hogy hazatértél. Itt a letéted és minden rendben van!” Azután elment a királyhoz és így szólt hozzá: „Oh, király, a gyöngy birtokosa visszatért és én visszaadtam neki jogos tulajdonát. És íme itt vagyok, tégy velem kedved szerint.” Erre a király fölkiáltott: „Te vagy a gyöngy, amelyre régóta várok! És most legyen az én lányom a te nőd és vedd vissza saját lányod, oly tisztán, amint elvittem tőled. Mert ő a te letéted volt az én kezemben. És legyen tied utána királyságom minden javammal egyetemben.”

A leány elhallgatott és a király lábai elé fektette a virágot, aztán elment. A király pedig ott állott és utána nézett, míg el nem tűnt szeme elől. Akkor lehajolt és fölemelte a virágot és így szólt:

— Oh, Dhák virága, te vagy az ő záloga kezemben. Mit kezdjek én nélküle? És hogyan tarthatnám meg őt is és becsületemet is, ha összeférhetetlen e kettő?

És visszatért a templomba, kezében a virággal, gyötrelmek közt kutatva a lehetőséget, miként szabadulhatna a dilemmából — de mindhiába. (vége következik)

Simonyi Gyula

Szerelmről — fiataloknak, házasoknak, szülőknak

„Isten saját képmására teremtette az embert
férfit és nőt.” (Ter. 1,27)

Az egy kötetbe foglalt három kis könyv címe: Szerelmről fiataloknak; A nemiség kiteljesedése a házasságban; A szexuális nevelés. „Szolgálja e három frás Isten teremtéskori célját: hogy a férfi és nő életre szóló szerelme, szeretetközössége legyen az ember istenképűségének legszebb megvalósulása a Földön. Hiszen Ő maga is Szeretetközösség.” (Idézet az előszóból)

A kötet ára 110,- Ft. Megrendelhető: ÉV, 8003 Szfvár, Pf. 7.

Minden szépsége ellenére **válsághelyzetet** jelent ez az időszak főleg az anya, de áttételesen az egész család számára, melynek oka: — a GYED bezártsága és — azok az új feladatok, amelyek a kisgyerek **hirtelen mozgás- és beszédfejlődésével** járnak.

Erre anyáink nincsenek felkészülve. Bízunk abban, hogy gyermekük önállósodásával, „egyre könnyebb” lesz. Megszűnik ugyan az étkezés szigorú rendje, de — **járni kezd**, mindenhová követi az anyát; nem szeret egyedül lenni; mindent meg akar ismerni, hajtja a kíváncsiság; — **beszélni kezd**, kifejezi magát, ami megdöbbentőbb az anya számára, mint a csecsemőkori tiltakozás (sírás).

Az 1-3 éves foglalkoztatása, figyelmének lekötése tehát **többletenergiát** igényel. A babát csecsemőkorban sok érzelmi és értelmi hatás érte már, különösen az anyától. Az így kialakult alapokra építhetünk az 1-3 éves időszakban.

Terhességben a magzat része az anyai testnek, élete az anyától függ. A köldökzsínor jelenti a kapcsolatot közöttük. Ez a szoros testi kapcsolat a köldökzsínor elvágásával **hirtelen megszűnik**.

A csecsemő, kisgyermek, gyermek szülő-től való függése azonban ezzel nem szűnik meg. Megmarad a serdülőkor végéig, a teljes önállósodásig — de nem olyan látványosan, mint a köldökzsínorral való kapcsolódás. Kezdetben az élete — tehát az élete — is függ az anyától, nemcsak a közérzete. **Függése tehát nemcsak testi, hanem lelki függés is** — ami jelentősebb a testinél, és a kisgyermek egész életére kihat. Nemcsak az anya szavai, hanem egész magatartása befo-

Az 1-3 éves gyermek nevelése

lyásolja a kisgyermeket. A bennünk levő **szorongás, feszültség, meglepedettség** egyaránt kisugárzódik rá. Ennek következtében ő is olyan lesz, mint amilyenek mi vagyunk, illetve amit mi át tudunk adni neki magunkból. Ha ingerlékenyek, feszültek vagyunk — még akkor is, ha visszafojtjuk — ilyenné válik ő is. Hiszen valami mindig „ott lóg a levegőben” és átadódik a kisgyermeknek is.

A kisgyermek ilyen légkörben szinte elviselhetetlenné válik. A szülő az okot nem magában, hanem a gyermekben keresi. Nincs ereje szembenézni önmagával, hiszen akkor változnia kellene. Az önneveléssel kezdeni pedig sokkal nehezebb és kellemetlenebb, mint a gyerekével. Ezzel a módszerrel pedig csak egyre nehezebb ördögi kör alakulhat ki.

Életünk talán legintenzívebb lelki függésének időszakát az 1-3 éves kor jelenti. A gyermek szellemi fejlődése, befogadóképessége ilyenkor korlátlan. Velünk, anyákkal van a legtöbbet, tőlünk tanulja meg látni a világot, úgy és olyan sokszínűen, ahogy mi látjuk. Tehát gyermekünk a **kezünkben van**, a kezünkben tartjuk. Erről nem mondhatunk le, ezt a függést erőszakkal nem szüntethetjük meg — nem fejthetjük le magunkról pl. bölcsődébe adással. Az anyától idő előtt elválasztott gyermek olyan lesz, mint a fáról leszakított éretlen gyümölcs: **tzetlen és színtelen**.

Jó lenne, ha a természet példáit az anyaságban, a nevelésben is engednék hatni magunkra. Van egy római bölcsesség: „Add oda gyermekedet négy éves koráig, s gyermeked az enyém!”

Nevelésünknek két alapvető hibáját látom:

1. A **KÖVETKEZETLENSÉG** — ha nem megy az automatikus következetesség magunkkal szemben (pl. napirend), akkor hogy megy az élet változásaihoz rögtönözve, gyermekünk igényéhez alkalmazkodva?!

2. Az állandó **TILTÁS** visszaüt, mert

— minél inkább tiltunk, annál inkább csinálja a gyermek,
— a korlátozást ő is nehezen tűri, akárcsak mi.

Tudjuk a lényegest a lényegtől megkülönböztetni, ne avatkozzunk be a gyermek életének minden részébe! Próbáljuk a **dicséretet** előtérbe helyezni. A jót, a jóakaratot vegyük észre gyermekünk minden cselekedetében. Ha sohasem dicsérjük, sohasem lesz jó. Tanulja meg azt, hogy a jót kell észrevenni a világban!

A családok nagy része ebben a korban is feladatának, gyermekére való odafigyelésének területét csak a(z)

— evésre

— járás- és beszédtanulásra

— szobatisztaságra nevelésre korlátozza.

Az élet azonban több, teljesebb ennél. A sok kisgyereknél meglévő **hiszi** ösztönösen erre hívja fel a figyelmet: **többet akarok, figyeljetekek rám!** Figyelj az egész testemre! Nézz végig rajtam tudatosan:

Van fejem — tehát szellemem: oda tudás, mese kívánczik.

Van szemem — látni akarok, minél többet és színesebben.

Van orrom — a szagokat és illatokat is ismerni, élvezni szeretném, taníts meg sokszínűségükre!

Van szám is — de nemcsak szájból állok és nem csak enni akarok. Nem csupán a betömését kívánom. **Ízlelni is szeretnék. Szép szavakat is adj a számba!**

Van fülem — hallani akarok. Nemcsak azt, hogy rossz vagyok, hanem azt is, hogy „milyen jó, ahogy vagyok”. Azt is, hogy szép a világ, érdemes élni. Meg dalokat, zenét!

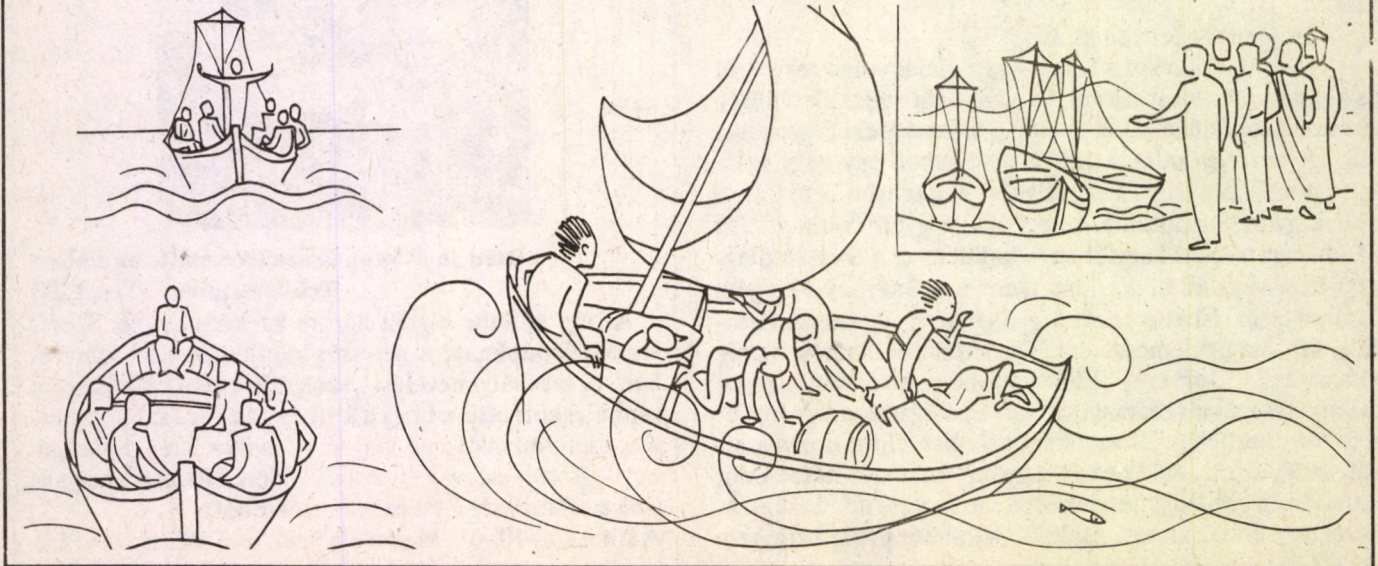
Van kezem — taníts dolgozni. Rajzolni, kivágni, homokozni, gyurmázni. **Átölelni taníts!**

Van lábam — menni szeretnék. Világot látni, embereket megismerni.

De szívem is van — szeretetet akarok érezni, hogy megtanuljak szeretetet adni!

Kéthelyiné Pintér Valéria

Melyik szentírási történetet ábrázolja az alábbi (kiszínezhető) kép?

12.

SURREXIT DOMINUS VERE

Der Herr ist wahrhaftig auferstanden, Christus ist heute auferstanden

Kanon

nicht binden

Taizé

Sur-re-xit Do-mi-nus ve - re. Al-le-lu - ja, Al-le-lu - ja.
 Sur-re-xit Chri - stus ho - di - e, Al-le-lu - ja, Al-le-lu - ja.

The Lord is truly risen, Alleluja. Today Christ is risen. Alleluja.

Le Seigneur est vraiment ressuscité, Alleluja.
 Le Christ est ressuscité aujourd'hui. Alleluja.
 Az Úr valóban feltámadt, Krisztus ma is él, alleluja!

13.

JUBILATE COELI

Doppel-Kanon

J. 66

Taizé

Ju - bi - la - te coe - li, Ju - bi - la - te mun - di, —
 Chri - stus, Chri - stus vin - cit, Chri - stus, Chri - stus re - gnat, —
 Ju - bi - la - te coe - li, Ju - bi - la - te
 Chri - stus, Chri - stus vin - cit, Chri - stus, Chri - stus
 Chri - stus Je - sus sur - re - xit ve - re.
 Chri - stus Chri - stus Chri - stus Chri - stus im - pe - rat.
 mun - di, re - gnat, — Je - sus Chri - stus sur - re - xit ve -
 Chri - stus Chri - stus Chri - stus Chri - stus im - pe - rat.

1. Christ has triumphed, Christ reigns, Christ rules. 2. Heavens, rejoice, Earth, rejoice, Christ is risen indeed. / 1. Le Christ est vainqueur, le Christ règne, le Christ commande. 2. Cieux, jubiles, Terre, jubile, le Christ Jésus est vraiment ressuscité. / Christus siegt, Christus regiert, Christus herrscht. 2. Lobsingt, ihr Himmel, lobsingt, ihr Welten, Jesus Christus ist wahrhaftig auferstanden.

Krisztus győzött, Ó uralkodik. Mennyeek, örüljétek!

Örvendezz, Föld! Krisztus valóban feltámadt!

14.

VENI CREATOR SPIRITUS (Kanon)

Komm, Schöpfer Geist

Kanon

Taizé

Ve - ni Cre - a - tor, Ve - ni Cre - a - tor,
 Ve - ni Cre - a - tor Spi - ri - tus.

Come, o creator Spirit.
 Viens, Esprit Créateur.
 Jöjj, teremő Lélek!

15.

CHRISTUS RESURREXIT

Christ ist erstanden

Krisztus feltámadt, alleluja!

Taizé

Chri - stus re - sur - re - xit, Chri - stus re - sur - re - xit.
 Al - le - lu - ja, al - le - lu - ja!

16.

CANTATE DOMINO

Singer dem Herrn. alleluja. jubelt Gott

Kanon

Taizé

Can - ta - te Do - mi - no. Al - le - lu - ja, al - le - lu - ja! Ju - bi - la - te De - o.

Sing to the Lord, Alleluja. Rejoice in Him.

Chantez au Seigneur, Alleluja, Acelamez Dieu.

Alleluja, énekelj, örülj az Úrban!

„Érted vagyok” II/1.

Lau - da - te om - nes gen - tes, lau - da - te Do - mi - num. Lau -

da - te om - nes gen - tes, lau - da - te Do - mi - num!

All peoples, praise the Lord!
Louez le Seigneur, tous les peuples!
Lobet alle Völker, lobt den Herren!
Pueblos todos alabad al Señor!

Lobli den Herrn, alle Völker

Imádjá minden nemzet, / imádjá az Urat!
Imádjá minden nemzet, / imádjá az Urat!
LAUDATE DOMINUM

17.

Imádjá az Urat minden nemzet, alleluja!

Lau - da - te Do - mi - num, lau - da - te Do - mi - num om - nes
gen - tes, Al - le - lu - ja. Al - le - lu - ja.

19.

SANCTUM NOMEN DOMINI

Choral $\text{♩} = 100$ Taisé

San - ctum no - men Do - mi - ni Ma - gis - ta - lia lei - kem az Úr szent nevéit!

Sanctum nomen Domini magnificat anima mea.
Magasztalja lelkem az Úr szent nevéit!

My soul exalts the holy name of the Lord.
Le Nom du Seigneur est saint, mon âme l'exalte.
Meine Seele erhebt den heiligen Namen des Herrn.

JUBILATE SERVITE

20.

Rejoice in God, all the earth. Serve the Lord in joy, Alleluja.
Acclamez Dieu, toute la terre. Servez le Seigneur dans la joie, Alleluja!
Jauchze Erd und Himmel, sing ihm alle Welt, unserm Gott dienet gern, freuet euch im Herrn.
Alleluja, freuet euch im Herrn.

Ju - bi - la - te De - o om - nis ter - ra. Ser - vi - te

Do - mi - no in lae - ti - ti - a. Al - le - lu - ja, al - le - lu - ja, in lae - ti - ti - a.

Az egész Föld örüljön az Úrban, szolgálja az Urat örömmel, alleluja!

Ju - bi - la - te De - o om - nis ter - ra al - le - lu - ja, Ser - vi - te Do - mi - no in lae - ti - ti - a.

ADORAMUS TE DOMINE

Imáduink Téged, Urami! Herr, wir beten dich an

Jójj, teremő Léleki!

Á - do - ra - mus te Do - mi - ne.
Ve - ni Cre - a - tor Spi - ri - tus

Ve préias you, o Lord, / Come, o creator Spirit.
Nous t'adorons, Seigneur. / Viens, Esprit créateur.
Vir beten dich an, Herr. / Komm, Schöpfer Geist.

21.

Leszkai András bácsi meséje

Valami mindig szép!

Amikor Ugribugri, az öcskösöm négy éves lett, egy kis játékhajót kapott édesapántól. A születésnap vacsorán arra kérte édesapát, menjenek ki másnap reggel együtt a patakra, tanítsa meg a gépezet kezelésére. Édesapánk azt felelte, hogy hajnalban be kell utaznia Budapestre.

Én nagyon szerettem volna minél előbb játszani a hajócskával — hatesztendő voltam akkor — mondtam hát, hogy én is meg taníthatom rá. Az öcskös azonban édesapánkkal akart előbb hajókézni. Visszatette dobozába a hajót, és arra kérte édesapát, hogy zárja el. Édesapánk kelletlenül fogadta a kérést:

— Nem kell azért elzárni, fiaskám. Megígéri Moha, hogy nem nyúl hozzá. Gyopártól meg nincs miért tartanod.

De Ugribugri nagyon kérte, hogy mégis zárja el. Gyopár bátyánk, aki ekkor már elmúlt tíz éves, szüleim szemében a legjobb magaviseletű kis törpe volt egész Törpeháznál. Én azonban tudtam csínyjeiről, és Gyopár éppen ezért megpróbálta időnként, hogy velem is elkövesse valami titkolnivalót.

Amikor már mindhárman ágyban voltunk, és az öcskös már aludt is, suttogva így szólt hozzám:

— Nekünk Ugribugri érdekében is minél előbb ki kell tapasztalnunk a hajó működését, hogy majd segíthessünk neki.

Éreztem, hogy nem bírnék ellenállni a kísértésnek, egy kis örömmel súgtam hát neki vissza:

— Dehát édesapa elzárta! Nem lehet!

Gyopár azonban nevetett:

— Hát éppen ez a szerencsénk, hogy elzárta! A szekrénynek üvegajtaja van. Ugribugri láthatja a dobozt, és észbe sem fog jutni, hogy nincs benne a hajó.

Másnap reggel arra ébredtem, hogy Gyopár óvatosan rázogatja a vállam.

— Már nálam van a hajócska és gyönyörű az idő.

Ugribugrira pillantottam, még mélyen aludt. Nem bírtam ellenállni a csábító lehetőségeknek.

Amikor néhány perc múlva a konyhaajtó előtt akartunk elosonni, Gyopár megállt, gondolkodott egy kicsit, aztán benyitott és így szólt édesanyánkhöz:

— olvastam, hogy egészséges, ha sétál az ember reggelizés előtt. Felmehetünk aへgyre?

— Hát persze, hogy felmehettek, gyermekeim!

Ebben a pillanatban felcsapódott a szobánk ajtaja, és ott állt Ugribugri hálóingben:

— Hova szöktök ti, nem hajócskázni?

Gyopár úgy tett, mint aki nagyon megsértődött.

— Nahát, micsoda szemtelenség! Elzárta a hajócskát és mégis vádolsz?

Ugribugri azonban nem ijedt meg.

— Te ki tudod nyitni a szekrényt? Hátha már nincs is a dobozban?

Gyopár édesanyánkhöz fordult.

— Tessék megengedni, hogy csakugyan megpróbáljam kinyitni a szekrényt! Szégyenüljön meg ez a vádaskodó!

De édesanya megrázta a fejét.

— Édesapa szekrényéhez nem szabad nyúlni! Nem is gondolja ezt Ugribugri komolyan. Menjete csak sétálni!

Kimentünk a kertbe, és Gyopár kuncogva meglökött a könyökével:

— Látod, milyen jó, hogy beszóltunk a konyhába? Édesanya nem is gyanakszik ránk.

Ekkor azonban felhangzott mögöttünk panaszosan és szomorúan Ugribugri kiáltása:

— Moha! Igazán nincs nálatok a hajócska?

Kiszaladt utánunk a kertbe, s az almafák alól kiáltott. Gyopár odasúgta nekem:

— Ne felelj neki! Ne is nézzünk hátra!

Csakhogymikorára én már hátratekintettem, és megláttam valamit, amit az előbb nem vettem észre. Azt láttam meg, hogy virágba borultak az almafáink. Nem azért álltam meg én akkor, hogy feleljek Ugribugrinnak — még nem is tudtam, hogy felelni fogok — azért álltam meg, hogy nézzem egy kicsit a hófehér virágokkal teli fákat. Amikor azonban Ugribugri újból kérdezte szomorkásan és panaszosan:

— Igazán nincs nálatok? — akkor hirtelen úgy éreztem, hogy soha többé nem tudnám becsülni magamat, ha ennek a reggelnek almafavirágos szépségét foltot ejtenék valótlan állítással. Ezt feleltem hát:

— De igen, öcskös, nálunk van.

Gyopár abban a pillanatban megragadta mindkét vállam, és rázott:

— Miért mondtad meg, te aljas áruló!

Szíri kezdtem izgalomban:

— Nem vagyok aljas áruló! Nem tehetek róla, hogy megmondtam, én nem is akartam felelni, de megláttam az almafákat és akkor nem bírtam olyat mondani, ami nem igaz. Nézd meg, hogy milyen szépek! Kivirágoztak.

Gyopár egy óriásit rázott rajtam:

— Az almafákra fogod? Mert szépek? Még bolonddád is akarsz tenni? Te nemcsak áruló vagy, hanem pimasz is!

De nem lett akkora baj, amint hittük. Édesanyánk nem tekintette nagy hibának. Édesapánk meg se tudta, és továbbra is Gyopár maradt a szemükben a legjobb magaviseletű kistörpe egész Törpeháznál. Persze most már óvakodott bevonni engem valamely csínyjébe: se nyáron, se az őszön meg se próbálta.

De télen ismét remélhette, hogy sikerülni fog. December közepe táján nagyon élén-

ken jött haza egy este cimborájától, Csipicsókától, és ezzel ült le a vacsoraasztalhoz:

— Csak vacsorázni futottam haza, még vissza szeretnék menni. Csipicsóka mozigépet kapott, sok film is van hozzá, meg lehet pukkadni, olyan mulatságosak!

Akkoriban magam is nagyon szerettem volna ilyen játékvetítőt. És valósággal lázas-sá tett a gondolat, hogy Csipicsókáéknál közelről is láthatok egyet. Sőt talán forgathatom is a hajtókart. Izgatottan kértem hát szüleimet:

— Hadd menjek el én is Gyopárral!

Tél idején azonban nem szívesen engedtek el minket vacsora után. És édesapánk ezt mondta:

— Majd holnap menjetek át, vigyétek Ugribugrit is.

Az öcskös rikkantott:

— Éljen!

Gyopár meg én viszont összenéztünk. Gyopár figyelmesen vizsgálta is az arcom, aztán elmosolyodott. Meglátta rajta, hogy a mozigép kedvéért még édesapánk tilalmával is hajlandó vagyok szembeszállni. Arról most is gondoskodott, hogy ne gyanakodhassanak. Hálóingben bementünk szüleink hálószobájába. Édesapánk, aki ötvösmester volt, valami kancsónak a díszítését rajzolta fröszotala mellett. Édesanyánk meg karosszékeében olvasott. Egy-két szó után úgy tettünk, mintha álmosak volnánk, elbúcsúztunk, és mentünk a gyerekszobába. Ugribugri már aludt, Gyopár mégis elfújta a lámpát és csak a hold fényénél kapkodtuk magunkra a ruháinkat. A holdfénytől meg is ijedtünk egy kicsit, hátha meglát valaki, és elmondja szüleinknek. De odakint megnyugodtunk: felleges volt az ég, a hold csak időnként világlított ki egy-egy felhőablakon a hegyerinc fölött. Miután beosontunk Csipicsóka szobájába, legelőször is lelkére kötöttük, meg ne mondja szüleinek, hogy ott jártunk. Aztán egy óra hosszat vetítettük a moziképeket, némelyiket többször is, és én is forgathattam a hajtókart.

Testvéreddel
türelmes
vagy

Kiosonásunkat se vette észre senki. És szerencsénk volt az utcán is. A holdat éppen fellegek takarták. Nem is értettük, miért ugatnak minden kertben a kutyák, mintha tiszta égbolton telihold volna. Amikor azonban már a magunk kertjében lépegettünk a ház felé, hirtelen ismét előbúj a hold, és annak láttára, amit a fényében megpillantottunk, szinte megdermedve álltunk meg mind a ketten; szüleink kint várakoztak a veranda lépcsőjén, és mozdulatlanul néztek felénk. Néhány pillanatig mi is mozdulatlanul néztük őket, aztán Gyopár odasúgta nekem:

— Meg vagyunk mentve!

Azzal nyugodtan tovább indult, és kérdezte:

— Édesapák is a kutyák miatt jöttek ki? Mi nem bírunk aludni tőlük, gondoltuk, megnézzük, miért ugatnak ennyire, nincs-e tűz valahol, mint múltkor.

Kitűnő magyarázat, dicsértem is magamban Gyopárt ezért. Édesapánk ezt felelte:

— Én megmondhattam volna nektek, miért ugatnak.

És abban a pillanatban hullani kezdett a hó. Az első hó abban az évben.

Édesapánk meg így szólt:

— Ezért ugattak, érezték, hogy havazni fog, mi meg azért jöttünk ki, hogy lássuk, amint hullani kezd.

Egyetlen perc alatt fehér lett a kertünk, a veranda lépcsője, a háztető — az egész világ. És mintha csönd is hullott volna a hóval. És ebben a csöndben kicsiny csizmasarok koppan. Ugribugri jött ki ködmönkéjében. Mint valami óriási boldogságot újságolta mindnyájunknak:

— Esik a hó!

Édesanyánk a kendője alá húzta, onnan nézte az őcskös a havazást, és minket kettenket a hulló pelyhek között. És bizonyára a helyzetünkből vette észre, hogy mi nem most jöttünk ki a házból, mert egyszerre csak így szólt:

— Te Moha! Nem Csapicsóknál voltatok ti? Ugye elmentetek énnélkülem mozizni?!

Gyopár hirtelen meglökött, hogy vigyázzak a válasszal, de én képtelennek éreztem rá magam, hogy ennek a fehér világnak a szépségét, az első havazás boldogító ünnepléységét ravasz óvatossággal, ügyes-

déssel, mellébeszéléssel megsejtsem. Ezt feleltem hát:

— Eltaláltad, őcskös, de holnap téged is elviszünk.

Édesapánk tekintete Gyopárra pattant. Gyopár zavartan nyögte:

— Moha akarta!

De édesapánk hallgatásából megértette, hogy nem hiszi el és hogy ez nem is mentség. Nem szólt hát többé és besompolygott a szobánkba. De amikor Ugribugrival magam is beballagtam, még mindig ködmönben, kucsmában állt a szoba közepén és markolászta széke támláját és azonnal rámtámadt:

— Szégyelld magad, te áruló!

Változtam tavasz óta, most már nem lobbantam izgalomba, és nemcsak nyugodtan, hanem még vidáman is magyaráztam neki:

— A havazás miatt kellett megmondanom! Mert olyan szép!

A padlóhoz csapta a kucsmáját:

— Most meg a havazásra fogod? Ha sütné a nap, azt mondanád, a napfény volt az oka, mert szép. Ha köd volna, azt mondanád, a köd volt az oka, mert szép. De akkor sohase volna szabad hazudni, mert valami mindig szép!

Magam is meglepődtem, hogy milyen nagyot rikkantok:

— Igazad van, Gyopár, hogy te milyen okos vagy! Valami mindig szép!

És olyan jó kedvem kerekedett, hogy derékon kaptam, és táncra perdültem vele. Ellenkezett, birkózott:

— Eressz el, te bolond! Mafia!

De nem eresztettem. Táncoltam vele az asztal körül.

Ugribugri egy szót sem értett abból, amit beszéltünk, de a táncunk nagyon tetszett neki. Ugrált az ágyán hálóingben, nevetett, és kiáltozott:

— Okos vagy, Gyopár, valami mindig szép! Valami mindig szép!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
15							16				17				
	18						19	20			21				
22				23		23b		24		25				26	
27				28					29				30		
	31	32				33		34	35					36	
37		38			39	40	41	42		43			44		
45							46				47			48	
49	50					51			52		53	54			55
56	57		58											59	60
61							62		63		64				
65					66										67

Vízszintes: 1. Megfejtés I. 15. Afrikai ország. 16. Főnök angolul. 17. Idegen női név. 18. Erről nem szól a ... (szóbeszéd). 19. A főtanács elhatározta, hogy újra megölik. 21. Siheder mássalhangzó. 22. „... és alázatosság” ellentéte. 23. Francia ökumenikus szeretetszolgálat mássalhangzó. 23b. Menyasszony. 25. Sebész. 27. A nótá szerint nem jó mellette lakni. 28. Sivatagi zöld folt. 29. SZTK elődje. 30. Fém. 31. Színvonal. 33. Igen németül. 34. Dávid harmadik fia (Károli Írásmódjában). 37. Spanyol és osztrák autójel. 38. Megfejtés III. 44. Ünneppélyesen leleplez. 45. Fűszer. 46. Késő angolul. 47. Kérdőszó. 48. Felszólítás arra, amit jobb tenni, mint elszünetelni (Szt. Pál). 50. Máté. 51. Telefon. 52. Bokor része. 53. Isteni erény. 55. Magánhangzó. 56. Megfejtés IV. 59. Mutatószó. 61. Kicsi alföldi lakóhelyek. 62. Tova. 63. i birtok. 64. Jövő idő. 65. Lassú rovar. 66. Dunaparti falu, ahol református fogatékos gyermekotthon van. 67. Kötőszó ékezet nélkül.

Függőleges: 1. Vonatkozó névmás. 2. A bibliai százados városa. 3. A tízparancs első felszólítása. 4. Megfejtés II. 5. A szerelmi költészet műzsája. 6. Kell. 7. Létige, középső betűje nélkül. 8. Egyik kutya, másik ... 9. Jézus követője ezt teszi (a Földdel). 10. Puttonyos. 11. Magdolai Mária ennél ezt tette (első két betűje fölcserélve). 12. Fiú összetételekben. 13. Isten hívását ad. 14. Kábitószó. 19. Tág. 20. Dalbetét. 21. Fafajta. 22. Ha elviszünk belőle, nagyobb lesz. 24. Ókori római aprópénz. 25. Svédország fővárosa. 26. Amerikai ország. 32. Azonnal (oldódó). 35. Lázárék faluja. 36. Elővigyázatos. 39. Az evangéliumokban leggyakoribb női név (a tiéd). 40. LR. 41. Élénk. 42. Jézus legyőzte. 43. Cselekedj. 44. Nemzetközi szervezet a lelkiismereti okból bebörtönzöttekért. 49. Legyőzés. 51. Természettudományi Kar. 54. Pilátus rámutat Jézusra. 57. TAE. 58. Légy lárvája. 60. Mutatószó tárgyestben, fordítva.

Előző számunk keresztrejtvényének megfejtése: „Jöjjetek utánam, én emberhalázzokká teslek titeket!” (Mt 4,19; Mk 1,17) Könyvjutalmat nyert: Balczó Laura, Budakeszi.

„Mindenben úgy tegyetek hát az emberekkel, ahogy akarjátok, hogy ők tegyenek veletek.” (Mt 7,12)

Életünket meghatározó egyetlen csúcserték

Az ember életében egyetlen csúcserték lehetséges. Az ember élete boldogsága áll vagy bukik azon, hogy megtalálja-e az életét meghatározó legjobb csúcserteket: az igazit. Ha megtalálta, akkor már elvileg sínen van az élete, hiszen a többi értéket eszközként e csúcserték alá kell összerendeznie.

Arról teszok hitet, hogy az ember élete egy módon lehet boldog, és ebben fejlődőképes, ha csúcsertéke a szeretet.

De mi a tartalma ennek a fogalomnak? Célja és következménye szempontjából próbálok meghatározni; tudva azt, hogy ezek sokszor egybeesnek és mindenképpen elválaszthatatlanok.

Célja a mottóként használt evangéliumi részből, a Mt 7,12. Azt szeretném, ha mindenki tisztelne, megbecsülne, tehát nekem is erre kell törekednem mások irányában.

Azt szeretném, ha gondjaimban, bajaimban segítenének nekem, ebből következik, hogy segítőkézséget kell mutatnom mindenki felé. Azt remélem, hogy hibáimat megbocsájtják, tehát nekem is meg kell bocsátanom mások hibáit.

A gyakorlatban így nézünk ki

Nem csúcserték számunkra a karrier és a pénzkereső munka (melynek kísértése, hogy időnk nagy részét elvigyje). A pénzkereső munka a szükségletek megszerzését célozza. A munkavégzés idejét ennek a célnak megfelelően redukálni kell. A csúcserteinktől az következik, hogy minél több időnk, energiánk, szeretetünk maradjon egymásra, gyermekeinkre.

Feleségem hosszú belső küszködés után tette félre tanári hivatását és már 10 éve gyese van. Így sikerült megvalósítani azt az elvünket, hogy gyermekeink ne járjanak bölcsődébe, óvodába, napközibe. Ennek konkrét előnyei: talán ami szemmel látható, az az, hogy egészségesebbek; és amit nehezebb lemérni: nemcsak testileg, de lelkileg, szellemileg is harmonikusabbak, mint azok a gyermekek, akik az állami gondozás említett formáiban nőnek fel.

Nem csúcserték a biológiai szaporodásunk sem. Szeretném akarunk növekedni és ennek következményeként vállalni újabb gyermeket (gyerekeink szerint legálább 20-at...).

A gyermekeinkhez való viszonyunkat is

Legdrágább kincsünk

(Miklovicz László Legdrágább kincsünk az élet — legdrágább kincsünk a gyermek c. előadásának ismertetése. Az előadás a júniusi budapesti Család Kongresszuson hangzott el.)

az előzőekben megrajzolt szeretetfoglalmunk határozza meg. Ugyanazokat az elveket gondoljuk rájuk nézve is érvényesnek, amelyek a csúcserteinktől szolgálgják ill. abból következnek. Tanulásukkal kapcsolatban két szempontunk van: 1. emiatt szó nem érheti a ház elejét; 2. tanulásuk célja az önálló gondolkodás és a szellemi igényesség (mely alapjai a szellemi-lelki fejlődésünknek).

A szeretet csúcsertékből következik, hogy az erőszak minden formájától távol tartjuk magunkat és gyermekeinket is erre neveljük. Katonakönyvem is visszaküldtem ennek kifejezésére, és remélem, a főgyermekeim ezt a fajta döntésüket nem halogatják 35 éves korukig.

Sok barátunk van és mivel ők is többségükben nagycsaládosok, a gyermekeinknek is sok barátjuk van. Évek óta rendszeres közösségi találkozók keretében élünk szellemi-lelki életet, gyerekeinknek táborokat szervezünk, magunknak pedig lelkigyakorlatokat.

Mintatársadalmat akarunk építeni

Szolgálni akarjuk az evilági életet és hitünk szerint részesedni szeretnénk a transzcendens Életben. A két élet szorosan összefügg: a kisbetűs életből születik meg a nagybetűs Élet. Nem akarunk családi önzésbe burkolózni, sopánkodva, hogy manapság milyen nehéz több gyerekkel megélni, és igenis minket megillet ez meg az, stb. Nem kevesebbet tűzünk ki magunk elé a szeretet csúcsertékekkel, mint a hegyre épült város, a föld sója és a világ világossága szerepkörét. Mintát szeretnénk felkínálni a környezetünknek a nagycsaládos életformánkkal, a hangsúlytevéseinkkel. Pusztán azzal a ténnyel, hogy szeretettel vagyunk egymás iránt családon belül és kívül, a baráti körben. Pusztán azzal a ténnyel, hogy ez nekünk jó, hogy ez boldogít minket. Törekszünk a személys kapcsolatok létesítésére, amely talán az egyetlen fórum arra, hogy a mintatársadalom tovább terjedjen és egész társadalmi méreteket öltön. Így talán egyszer eljön majd az idő, amikor a földkerekségen úgy emlegetik a magyar népünket: tudjátok, az a boldog nép, akik szeretettel vannak egymás iránt, szeretetközösségekben élnek, minden családban 3-4 gyerek van, nincs náluk katonaság, a rászorulókon segítenek és semmiben nem szenvednek hiányt...

Fejldés nélkül nincsen Élet

Fejldés nélkül nincsen sem kisbetűs élet, sem nagybetűs Élet. Az ember a maga nyug-

hatatlan, kereső természetével mindig újabb és újabb dolgokat talál ki. Mondhatjuk úgy, hogy fejlődik. A fejlődése eredményeit a helytelenül megválasztott csúcserteke következtében rosszra használja föl. A haladásműtosz eredményeként elképesztő méreteket ölt ma az éhezés, a nyomor, a szervezett gyilkolás, az élettér pusztítása.

Ha az ember a nyughatatlan, kereső természetét, az „istenülő” vágyait a szeretetben való fejlődésre fordítaná, nem kellen tartanunk attól, hogy a gyerekeink éhen halnak vagy nyomorognak majd, esetleg háború áldozatai lesznek, vagy csak a szennyezett környezetünk sodorja életveszélybe őket. De talán mindezek az életveszélyek ránk, felnőttekre is leselkednek. Érték-e számunkra az élet, érték-e számunkra gyermekeink élete? Vagy tovább fokozva: azonosulni tudunk-e az előadás címével? Ha igen, akkor nincs más lehetőségünk, mint a szeretetben való fejlődés választása.

Remény nélkül nincsen Élet

Az a tény, hogy egy házaspárnak több gyermeke van, azt a reményét, hitét fejezi ki, hogy van perspektívája az életnek. Még akkor is kifejezi, ha ezt így még sohasem fogalmazta meg magának.

Van reménye, mert megvalósulhat az életben a családi szeretetközösség, öröme, boldogsága telhet gyermekei bontakozása láttán, idős korára nem kell állami gondozásba kerülnie és az unokái kedves játszóparkja lehet stb. Az a tény, hogy egy házaspárnak nincs, vagy egy gyermeke van, az megfogalmazatlanul is a reménytelenség kifejeződése.

De van-e reális remény az Életre a XX. sz. végén? Az Életre, vagy a pusztulásra szüljük és neveljük gyermekeinket?

Mindenképpen pozitív választ kell adnunk a kérdéseinkre és nemcsak a nagy családunk miatt, hanem mert ez méltó emberiségünkhöz.

Van remény, de csak egy feltétellel: ha életünk csúcsertékekévé a diszkriminálást és az ellenséget nem ismerő szeretetet tesszük. Azt a szeretetet, amely csak felebarátot ismer, azt a szeretetet, mely csak a tökéletesedés felé fejlődve létezik. Ez a szeretet pedig a családban, még inkább a nagy családban fejleszhető ki, a személyes kapcsolatok szálain adható tovább és baráti közösségekben gerjeszhető és élhető meg. Ez a szeretet menthet meg minket mint családost, mint nemzetet és mint emberiséget.

Ha vállalod ezt a feltételt, fogj hozzá a megvalósításhoz, ne kövesd el a mulasztás bűnét.

Afrikai misszió

(Rupert Scherr osztrák katolikus pap, a lapunkban már ismertetett indiai ESP európai összekötője most egy afrikai misszióról számol be.)

Múlt évben, mikor Indiában jártam, jelen voltam egy papszentelésen. Richard Gomes felszentelése után Afrikába ment misszionáriusként. Őt látogattam meg 1990 nyarán működése helyén, Beninben.

Benin egy kis ország Togo és Nigéria között. Kb. 4,5 millió lakosa van. 1972 óta szocialista köztársaság. A kommunizmus nyomán teljes a gazdasági csőd. A megígért parancsom nem jött el, az emberek borzasztóan szegények.

A lakosság 20 %-a keresztény, ez elég kevés, pedig a misszionáriusok nagyon tevékenyek, szociális munkát is végeznek a szegények között.

Ahogy Togóba érkeztem, éppen ünnepi körmenet zajlott. A templom a századfordulón épült, szakértők szerint már rég össze kellett volna omlania. Gondoltam, talán csak nem épp akkor dől össze, amikor bent vagyok. Az oltárképen az angyaloknak sötétbarna arcuk van: bennszülöttekről mintázták őket.

Egy bevásárlás itt nagyon időtrábló, mert a különböző cikkeket a piac más-más részén lehet kapni. Ráadásul nincs is piac minden faluban. Az asszonyok a fejükön viszik a terhet, a tojásokat is — ajánlanám a hölgyeknek kipróbálni.

Amikor tovább indultam, mondták, hogy veszélyes éjszaka utazni. Később jöttem rá, miért: több „baleset”, támadás érheti az utast. Ezek oka részint a szegénység, részint a fehérek elleni gyűlölet. Ha meggondoljuk, mit tettek a fehérek az afrikaiakkal, nem csodálkozhatunk ezen.

Az olyan kisbuszban, ami nálunk 9 személyes, ott huszan utazunk.

A hotelben megkérdeztem, mikor megy a vonat Beninbe. Azt mondták, reggel hatkor. Elmentem egy utazási irodába, ott is megkérdeztem, azt mondták, kilenckor. Végül megkérdeztem a vasútállomáson is, azt mondták, nyolckor. Tudtam, hogy csak egy vonat megy. Mit csináljak? Biztonság kedvéért hamar kimentem. A vonat fél kilenckor jött. Ahogy Benin felé ment, gyakran megállt, ilyenkor árusok jöttek oda, hogy ételt, italt kínáljanak az utasoknak. Én nem akartam venni, mert az orvos figyelmeztetett indulás előtt, hogy vigyázzak az afrikai ételekkel. Egy fiú szinte minden állomáson kiment és vett valami ennivalót. Megkérdeztem egy különösen jóízűnek látzó ételről, hogy mi az. Patkányhús volt!

Este hat körül érkeztem Beninbe. Szerecsére missziós nővérek voltak a vonaton és egyikük jól ismerte Richardot, aki három évig ott lakott. Utána, amikor elkészült a dzsungelbeli missziós állomás, átköltözött oda s most ott lakik más papokkal együtt.

Egy kis teherautóval közlekednek. Az utak borzasztó állapotban vannak. Egy Kínával kötött „barátsági szerződés” alapján, ötéves terv keretében megkezdtek egy aszfaltozott autópálya építést, de nem készült el. Tipikus eset. Most a franciák folytatják az útépítést.

Egy közeli kis faluban éppen ünnepeltek: meghalt az anyós. Egy héten át tartott a halotti tor, majd a tizenötödik napon, aztán minden hónapban, később minden évben újra ünnepet ülnek. Minden nagyobb eseményt (születést, halált) így ünnepelnek. Ezért aztán nagyon sok ünnepük van. Ilyenkor táncolnak, esznek, isznak.

Engem is kínáltak, de nagyon kell vigyázni a betegségek miatt, amelyek gyorsan végeznek az emberekkel. Sokszor a legegyszerűbb gyógyszerek hiányoznak.

Fő táplálékuk a kukorica. Általános az alultápláltság. Pedig nagyon gyümölcsöző ország lenne, ha esne. Amikor én ott voltam, éppen beköszöntött az esős évszak, minden kizöldült. Az emberek ilyenkor kihasználják az esőt, rengeteget dolgoznak. De ha véget ér az esős évszak, egy hét alatt minden kiszárad és nincs mit enniük. A kukoricán kívül mindenféle állat (kutya, macska, patkány, kígyó) húsát is megeszik.

A katekéták bennszülöttek, családok. A pap franciául prédikál (ez a hivatalos nyelv Beninben), szavait a katekéták fordítják a bennszülötteknek. Minden faluban van katekéta, aki összefogja a közösséget és vezeti az istentiszteletet, mert misszionárius csak hosszabb időközönként jut el egy-egy faluba. Az istentisztelet nagyon élő. Nem hiányzik a trombita és a dob — ezek minden ünnepen ott vannak.

Az asszonyok hozzák a vizet a családnak. A tiszta ivóvíz nagy kincs, rengeteg ember lesz beteg amiatt, hogy fertőzött vízhez jut csak hozzá. A gyerekek hasa puffadt az elégtelen táplálkozás miatt.

Nagy a különbség szegény és gazdag között, és ez a különbség egyre nő. Az alsó rétegek életformája ötszáz év óta nemigen változott. Az ipar szinte teljesen hiányzik. Az emberek csákánnyal, ásóval törik föl a földet, rizst termelnek és cukornádat, amit

néhány cukorgyár dolgoz fel — ennyi az ipar. Látástól vakulásig dolgoznak a földön, mégis alig van foganatja a munkájuknak a kevés eső miatt.

Az apácák kolostorban laknak. Korábban papok is éltek itt, amíg az ő házuk el nem készült. A plébános nem akarta, hogy a nővérek háza a férfi testvéreké mellett legyen. Pedig jobb, ha nem nagy a távolság, mert előfordulhat, hogy egy állomáson néhány ember, vagy akár mindenki beteg és nincs a közelben senki, aki segíthetne.

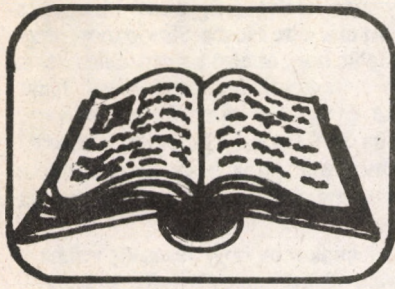
Egy-egy missziós állomáshoz 20-25 falu tartozik, a legmesszebb levő nemritkán 40-60 kilométerre is lehet az állomástól. Ráadásul az utak a dzsungelben még rosszabbak, mint másutt. A plébánia autója nem ezekre az utakra való, ide dzsip kellene, de az nagyon drága. A falubeli templomok összes építési költsége átszámolva 30-80 ezer forint. A harang faállványra akasztott vasdarab, amelyet bottal ütnek.

Meglátogattunk egy másik missziós közösséget is. Sörrel kínáltak, de azt kellett mondanom, hogy az orvos megtiltotta. Az itteni testvéreket gyakran gyötéri fejfájás, maláriás lázroham.

Ahogy visszafelé utaztam, Togo és Benin határán csak a sofőr maradt a kocsiban, az utasok gyalog mentek át. Az átkelőhelyeket előzőlki az árusok tömege; mosóportól kezdve a különböző élelmiszerekig mindenfélét kínálnak.

Talán egy kis bepillantást tudtam nyújtani ezeknek az embereknek az életformájába és mindenekelőtt az ottani elképzeltetlen nyomorba.

Az MHB 202-10809 számlára BENIN jelzéssel befizetett összegeket a Család Alapítvány eljuttatja az ismertetett misszióba.

BIBLIA

A januári elmékedéseket az Első Ág nevű közösség, a februáriakat Kovács Tádé, a márciusiakat Simonyi Gyula készítette.

Január 6. — Vízkereszt — Mt 2, 1-12 — Nem királyok. Bölcsek!

Az Evangélium leírásánál Máté fontosnak tartott egy epizódot leírni, amelyben a magasságbeli király dicsősége ragyog fel. A napkeletről érkező idegenek a zsidók újszülött királyára feldő kérdezősködtek. A három pompásan öltözött jövevény leborulva hódol és ismeri el az Istengyermek legfőbb tekintélyét. Hódolatuakat fejezik ki egy szegény csecsemő bölcseje előtt. Máté a zsidók felé megfogalmazva levonja azt a tanulságot, hogy az idegenek azok, akik felismerik Jézust, a Fölketent. A Bölcsekről úgy szokás beszélni, mint három olyan sze-

mélyről, akik talán az emberiséget jelentik meg. Az egyik a semita fajt, a másik az összes többi fehér embert, a harmadik pedig a feketéket képviseli. Nevet is kaptak: Gáspár, Menyhért és Boldizsár. A három név ismeretlen keleti forrásból ismert. A három ajándékról az evangélium pontosan tudósít: aranyat, tömjént és mirhát tettek a bölcso elé hódolatuk jeleként. Az arany a királynak, a tömjén az Istennek, a mirha a halálra készülő embernek szól.

Alkalmazzuk ezt magunkra!

Január 13. — Urunk megkeresztelkedése — Mk 1, 8b-11 — Ő majd Szentlélekkel keresztel benneteket

Emberi kapcsolatainknál igen fontos esemény a bemutatkozás, bemutatás. Ha olyan személy mutat be valakit, akinek hitele van a szemünkben, akinek a szavára figyelünk, akkor a bemutatott személyre is odafigyelünk, elfogadjuk. Először a bemutatott személy nevét tudjuk meg, majd kapcsolatát a bemutatóval, végül azt, mit várhatunk új ismerősünkől, mi lesz a szerepe életünkben.

Jézust, a Názáretit az Atya mutatta be. Az Atyát ismerték, elfogadták a zsidók. Mindennapi életük középpontja, fő törvényhozója volt. Törvényeit úgy-ahogy betartották, hiszen ezen állt vagy bukott a szövetség, melyet népével kötött. Izajás szerint az Úr kiválasztotta szolgáját, akiben kedve telik. A kiválasztott a Lélek kiárasztását jelenti, mely Lélek hatására a kiválasztott igazságot visz a nemzeteknek. A kiválasztott az igazságot szilárdítja meg a földön, úgy, hogy tanít. Megteszi a népek szövetségül, a nemzeteknek pedig világosságul.

Január 20. — Évközi 2. vasárnap — Jn 1, 35-42 — Keresés-megtalálás

Az első tanítványok csatlakozásának vagyunk tanúi. A kulcsfigura Keresztelő János. Az ő tanítványai mennek Jézus után. Az ő útmutatása alapján. Keresztelő János az indító, de őt is indította valaki. Valaki, aki elküldte vízzel keresztelni (Jn 1,33).

Vajon miért nem ment egy lépéssel tovább, miért nem lett elsőként ő Jézus tanítványa, s vitte magával saját követőit is? Arra nem találunk az evangéliumokban utalást, hogy Jézus hívta volna Keresztelő Jánost, vagy szomorkodott volna amiatt, hogy nem követte őt. Nem úgy, mint a gazdag ifjú távozásakor. Viszont nagy elismeréssel beszélt róla a népnek: „Ő az, akiről az írás szól: Nézd, elküldöm követemet előtted, hogy előkészítse utadat. Bizony mondom nektek: asszonyok szülőttei közt nem született nagyobb Keresztelő Jánosnál.” Aztán így folytatja: „De aki legkisebb a Mennyek Országában, nagyobb, mint ő” (Mt 11, 10-12). Honnan ez az ellentétes nyilatkozás? Az Úr az asszonyok szülőttei között a

Mit jelent majd az életünkben? A vakok szemét megnyitja, a börtönből kiszabadítja a foglyokat, a tömlőcből a sötétségben ülőket. A kiválasztott nép várta a kiválasztottat, akit az Úr ígért neki. Izajás nem mondja ki a bemutatásra kerülő nevét, de részletezi, miről ismerhető fel. Nem kiált majd, nem emeli fel a hangját, szava sem hallatszik az utcákon. Még a megtört nádszálat sem törli össze, a pislákoló mécseseket sem oltja ki. Az igazság hirdetésekor nem lankad el, sóit kedvét sem veszíti el!

Márk evangéliuma szerint János hasonlóképpen járt el. Ő sem említi a bemutatásra kerülő személy nevét, de részletezi, mit jelent majd további életünkben.

Hatalmasabb Jánosnál, aki még saruját sem oldhatja meg. Keresztelni fog, de nem vízzel, hanem Szentlélekkel. Nem valószínű, hogy János és Jézus nem ismerték egymást. Jánosnak, aki a bűnbánat keresztységét hirdette, a pusztaban hite volt, hisz sokan

legnagyobbak mondja őt, tehát az volt. De a másik kijelentésének is igaznak kell lennie. A legkisebb az Isten Országában, emberileg talán bárki — akár az utcáról is — nagyobb nála. Ezzel bizonyára azt akarja mondani, hogy Keresztelő János akkor nem tartozott — szoros értelemben — az Isten Országához. Nem mintha elzárkózott volna előle, hiszen küldetése és nagysága éppen abban állt, hogy az Ország eljöveteléhez toborozzon embereket. Hanem mert küldetése azt szabta ki számára, hogy megelőzze, rámutasson, de bizonyos értelemben az ajtóban megálljon. Neki elfutárnak kellett maradnia, az Isten Országá hírnökének és ajtónélőjének egészen a haláláig. Akkor volt csak szabad belépnie és megérkezni. Vele lezárul az Őszövetség. Ő volt az Őszövetség utolsó prófétája, Jézussal pedig kezdetét veszi az Újszövetség.

„Íme az Isten Báránya” — e szavakra kővették Jézust a tanítványok. Mit jelenthetett ez

Minek örülhet a mai Egyház? Felragyog-e a magasságbeli Király dicsősége ma közöttünk? Hiszen jelenleg is a sötétség borul a Földre. Két ember haragja elhomályosítja a csillag fényét. Tapasztalható, hogy azok a jó szándékú emberek, akik a felkelő csillag fénye felé mennek is, nem az Egyház felé közelednek. A népek nem az Egyház körül gyülekeznek és a távol gyermekei sem feléje igyekeznek. Sikerül-e egyszer az emberiségnek olyan egységet alkotni, amelyben mindenki egyforma és senkit nem igaznak le? Senki nem zsákmányolja ki és nem igazza le a másikat. Sokan kételkednek ebben és arra hivatkoznak, hogy aki a történelmet figyeli, megállapíthatja, hogy az nem más, mint a háborúk sorozata. A három bölcse jelképe jól jelzi azt, hogy bárhonnan való legyen is valaki, Krisztusban és egyedül Őbenne van joga az öröme és a békére.

Mi lenne, ha az Egyház olyan szegény és kiszolgáltatott lenne, mint az a kisgyermek, aki a szalmán feküdt? Minden bizonytalanságot meggyújtana az a fénylő csillag az égen, amely elvezeti az emberiséget a betlehemi Gyermekekhez.

mentek bűnbánatot tartani és megkeresztelkedni.

Mégsem János az, aki a tényleges bemutatást végzi, hanem az égből hallatszó Úr hangja: „Te vagy az én szeretett Fiam, benned telik kedvem.” A Lélek galamb alakjában szállt Jézusra. Ezzel megtörtént Jézus bemutatása és hirdette nyilvános működését. Űgy, ahogy a próféták már mondták.

Vajon Jézus bemutatása egyszer történt meg, vagy többször? Ha Jézust többször keresztelt lehet feszíteni a bűneink által, akkor Jézust többször is be lehet mutatunk. Van-e hitelességünk Jézust bemutatni? A nevét mondogatjuk-e, vagy az életünkben betöltött szerepét?

A csöndes Jézust ismerik-e meg, aki a füstölő mécsbelet nem oltja ki, a megropant nádszálat nem törli el, vagy másvalakit mutatunk be? A bemutatásnál tudok-e hátterbe vonulni, mint János, vagy a saját személyem van akkor is elől?

a számukra? A bárány motívum az őszövetségben is megtalálható. Egyrészt Jahve szolgáira alkalmazták, aki meghal, hogy kiengecselje népe bűneit. Másrészt a húsvéti bárány nyomán a bárány vérenek megváltó erőt tulajdonítottak. (A húsvéti bárány vére erejében váltotta ki Isten a zsidókat az egyiptomi rabszolgaságból.) Olyanok csatlakoztak tehát először Jézushoz, akik kereszték az idők jeleit és fogékonyak voltak az isteni dolgok iránt. János korábbi szavai „ő az, aki elveszi a világ bűneit” nagy hatást gyakorolhattak rájuk. Érezték a bűn súlyát és fájdalmát, és keresték a tiszta, büntelen utat maguk és népük számára. Keresztelő János szavaiban felszólítást látnak, ezért elindulnak Jézus után, akit mesterük tanúsága szerint Isten igazolt: „Láttam a Lelket galamb alakjában leszállni rá, s rajta is maradt.” (Jn 1, 32)

Elindulnak Jézus után, de nem mernek hozzá szólni. Végül Jézus maga szólítja meg

Őket: „Mit kerestek?” Ez a kérdés nagyon fontos, ez az első szó, amit Jézus kimond János evangéliumában. A kérdés egyenes és világos. A lényegre vonatkozik, legmélyebb vágyaikra, törekvésük irányára. A válasz első hallásra annál meglepőbb. A kérdésre kérdéssel felelnek: „Mester, hol lakol?” Alapjában véve azt fejezik ki, hogy most a legfontosabb azt tudniuk, Jézus hol lakik, hogy vele maradhassanak. Vele akarnak lenni, a közelében akarnak maradni, nemcsak egyszerűen tudni akarnak valamit tőle, Jézus személye megfogta őket és ez egész későbbi életüket döntően meghatározta — nem tudtak, nem akartak elszakadni tőle.

Január 27. — Évközi 3. vasárnap — Jónás 3,1-5.10; Zsolt 24; 1Kor 7,29-31; Mk 1, 14-20

A mai igeliturgiát átélmélkedve a hívő ember jól láthatja, hogy Isten ügye az ember ügye, és fordítva is az. Ez a világ a mi terünk, amelyben az ember választ adhat az Isten szavára és meghívására. Az Isten várja is tőlünk a választ. Jól érezhetjük, hogy a hívő ember által megélt értékekre, melyeket Jézusnak mondunk, a Biblia adja meg a leg-tökéletesebb útmutatást. Ha nem ezt tesszük, elbűcsúzhatunk attól, hogy a Teremtő és embertársaink előtt életünk Istennek tetsző élet legyen. A hívő ember mondanivalója és magatartása felelős az világ történelméért.

A mai igeliturgia alapján sok vonatkozásban konkretizálhatja az ember ezt a maga személyére, de felesbarátaira is. A Zsoltár szavai egyértelműen állítják, hogy csak a tiszta szívű és ártatlan ember fogadhatja be a „Dicsőség Királyát” és mehet be annak szentélyébe. Ami mit is jelent? Azt, hogy földi halálunk után élhetünk és résztvehetünk sokkal tökéletesebben, mint a földi életben, az örök Szeretet országában.

Vajon melyek azok a tanácsok, amivel elérhetjük az ezen általunk kívánt és vágyott célba jutást? Jónás próféta jól olvashatjuk, kiemelkedően a 10. versben, hogy Isten szeretete olyan általános, hogy minden ember felé irányul. A Teremtő kivételezettség

Jézus magával vitte őket arra a szállásra, amelyet igénybe vett, amíg a Jordán folyónál tartózkodott. A beszélgetés témáját az evangélista nem említi, de könnyű kitalálni, hiszen utána András így számol be róla testvérének, Simonnak: „Megtaláltuk a Messiást, az Isten Felkentjét!” Bennük tehát már jelentkezett valamilyen hit. Ezt a hitet Keresztelő János indította el, s az ő útmutatásai alapján fordultak Jézushoz. Rátereli az emberek figyelmét Jézusra, de utána mindenkinek magának kell Jézushoz kötődnie. Tanulmányozni kell az evangéliumban tetteit, szavait, a keretét, parancsait és ezek alapján a hitet tisztáznai. And-

rás így hívta fel Simon figyelmét Jézusra, és mindjárt el is vitte Hozzá. Simon most megtapasztalja, hogy az első kereső találkozás is milyen maradandó élménnyé válhat. Jézus rátekint és ezt mondja: „Te Simon vagy, János fia, de Kéfa, azaz Péter lesz a neved!” Péter most már tudja, hogy Jézusnak terve van vele, magához akarja láncolni, számítt rá.

Gondoljunk arra, hogy Jézusnak velünk is terve van, minket is magához akar láncolni — a mi érdeklődésünkben. Számít ránk, kinek-kinek a maga munkájára, hűségére, hogy Isten Országba valósuljon közöttünk — ami rajtunk fordul.

nem ismer. Rajtunk fordul, hogy ebben a szeretetben akarunk-e folyamatosan élni. Van-e minden bűnünkben, hibánkban, mulasztásunkban, helytelen tettünkben minél hamarabb metanoiánk. Tudjuk, a hívő ember csak akkor lehet boldog, ha minél rövidebb ideig esik ki a Szeretet áramköréből.

A lecke életünk egyik legfontosabb kérdésével foglalkozik. A formával, amiben élünk. Bármilyen kötelékben élhetünk Istennek tetszően. Nem a kötelék formája, hanem a törekvésünk a jézusi úton való maradásra fogja eldönteni, hogy a forma boldogíttson is és megtermelje az örök időre való olajat.

Sajnos napjainkban minden életforma, kötelék válságban van. Mégis ki kell emelnünk a házasság élet problémáját. Korunkban igen súlyosan mutatja a válság jeleit, amely sajnos a jövő generáció lelki és testi károsodását is magában hordozza. Miért? Nem akarunk önzetlenek lenni, tenni azt, ami a másoknak jó. Nem akarunk a kedvteléseinkről lemondani. Nem akarunk arra törekedni, hogy boldogítsuk azokat — férjet, feleséget, gyermekeinket — akikkel együtt élünk. Nem akarjuk Jézust a családi élet központjába állítani. Nem akarjuk elhinni, hogy boldog házasság állapot csak akkor lehet, ha a Szentháromság mintázatát visszük be-

le. Ha velünk, bennünk és közöttünk él a Szeretet.

Az evangéliumi szakasz továbbgondolkodásra indít. Jézus tanítványokat hív magához. Mit jelent ez nekünk? Túl kell lépniünk az életformánkon, tanítvánnyá kell lennünk, sőt tanítókká is. Meg kell tanítani a jézusi út szeretetére felesbarátainkat is. Nemcsak szóval, tettekkel is. Igen, a példamutatás lehet szeretetünk jele a családban és azon túl is. Napjainkban mindnyájan tudjuk, hogy nagyon sok a tennivaló. Be kell mutatni az világra a jézusi testvériség lényegét. Nagyon sok ember szenved lelki és testi szükségben. Özvegyek, árvák, öregek, betegek, munkanélküliek, menekültek, az egész föld nyomorgói és ez a felsorolás korántsem teljes. A hívő embernek a kötelessége adni, adni és adni, mindent, amit a szeretete elbírt.

Erre tanította két és fél év alatt Jézus a tanítványokat. Ezt az utat kell nekünk is járni. Ugyanis ez az utatjárás dicsőíti Istent. Ez az utatjárás mondhatja ki velünk azokat a sorokat, amely Sfik Sándor zsoldárfordításában így szól hozzánk:

„Ki fog felhárni az Úrnak hegyére?
Ő szent hegyén ki kap helyet?
A tisztaszívű, ártatlankezd
Kinek hívságra lelke nem veszett
S nem esküdtött hamis hitet.”

Február 3. — Évközi 4. vasárnap — Mk 1, 21-28 — Szentet az átlag tisztátalanból

Jézus tanított a hegytetőn, tavon, mezőn, magánháznál és bárhol másutt, hazai pályán és idegenben, a hét bármely napján, akár nappal, akár éjszaka. Mint vallásos izraelita természetesen tanított a vallása által biztosított keretek között is: a zsinagógában, szombatonként, Názáretben és Kafarnaumban egyaránt. Kihasználta az Atya tanításának közvetítésére a tér és idő azon szféráit is, amelyeket az átlag kortárs nem erre szánt. Hogyne használta volna ki azokat a szférákat, amelyeket az átlag kortárs is Istennek szentelt. Rendkívüli küldetésének teljesítéséhez rendkívüli időket és helyeket is igénybe vett, de a nem rendkívüli idők és helyek igénybevételekor is rendkívüli minőséget nyújtott. Amatorként kenterben vágta a profikat. Ácsmester létevé úgy lenyűgözte a hallgatóságot, ahogy az kora írásmagyarázóinak nemigen sikerült. Mivel? Az evangélisták szerint azzal, hogy hatalma volt a szavának (Mt 7, 29; Lk 4, 32). Miben állhatott ez a hatalom? — Talán a hitelességében, életszerűségében. Hiteles volt, mert sosem cselekedett másként, mint ahogy beszélt. És

életszerű, mert az életből vette beszédének képeit, és az életre alkalmazta e képek mondanivalóit. Ki-ké ellenőrizhette, hogy ő is úgy tapasztalja a dolgokat, ahogyan Jézus beállítja őket (de milyen frappánsan tudja beállítani!). És ki-ké kipróbálhatta saját életében azokat az eligazításokat, melyeket Jézustól hallott, hogy azok valóban jobbak minden egyéb megoldásnál (de mennyivel jobbak!). Am a jobb mindig elűt az átlagtól. Az átlag ezért idegen testként löki ki magából. Kevert az átlag: jóból és rosszból van összegyűrtve, nem tiszta. Taszítja a tisztát, egyértelműt, keveretlent. Fáj neki. Fájdalmát átlagos fejelemzetlenséggel kezeli: üvölt. Az átlag az átlagot választja és kínálja mércével. Az átlagfelett, a szentet veszedelmesnek tartja: olyanok, amely pusztító létevé fenyegeti az átlaglétfórma létjogosultságát. Ezért nem vállal vele semmiféle közösséget. S a közhangulatot ebbe az irányba próbálja befolyásolni. Ennek érdekében még az igazság megfogalmazására is kész: hitvallást is tesz, ha épp az a divat. Hajlandó oltára emelni, monstanciába foglalni Isten Szentjét, s jó magasra helyezni,

csak ne legyen a közelében, ne folyjon a hétköznapjaiba, ne hatoljon bele profán szférájába, ne zavarja kised játékait. Jézus azonban ennek a törekvésnek keményen ellenszegül. Hízelgő szavait belefojtja, „Takarodj”-ot kiált neki! A szelíd Jézus, aki az ajtó előtt kopogtat, ilyenkor nem ismer pardont. A langyosat kiveti szájából, a tisztátalan szellemet kipurancsolja az emberből, akár milyen szent helyen, szent időben és ajtatos dumával is próbálja őt távolítani az állandó, a mindenütt érvényes közösségvállalástól, az átlagemberrel, akit épp ezzel akar kiemelni középszerűségéből. Mert a hamis demokratizmus és vallásoskodás, a túl jól informált demagógia szelleméhez valóban semmi köze a Názáreti Jézusnak. De igenis köze van és közösséget akar vállalni minden reá figyelő, tanítására fogékony átlagemberrel, hogy a valódi szolidaritás, őszinte meggyőződés, diszkrét párbeszéd hullámhosszára hangolódva túl tudjanak lépni a szürke átlagosságon, s hatékony csatornáit legyenek a Názáreti Jézus embermentő és soha nem pusztító művének.

Február 10. — Évközi 5. vasárnap — Mk 1, 29-39 — Atyánkra figyelni, hogy a testvéreinkre figyelés értelmes maradjon

Jézus a halászlegényekkel dolgozó jómódú testvérpárt viszi vendégségbe a kevésbé jómódú kollégáékhoz, ahol még ráadásul lázasan fekszik egy, a háztartásban mindig azonos, de vendégség esetén különösen hiányzó családtag. Ez mégsem tapintatlanság. Sőt, igen megfontolt lépés benyomását kelti. A szegényebb vagy fészeng a gazdagabbnál, és szegyenkezik, vagy ellenkezőleg: élvezi a helyzetet, s próbálja kihasználni, visszaélni vele. Fordítva azonban valamivel jobb az esélyek. Váratlan vendégek betoppanása esetén a szegénynek nem kell szegénykednie amiatt, hogy szerény a fogadtatás, ezt eltakarja ugyanis a váratlanság. A jobb módúnak viszont illik jó képet vágni a szerényebb fogadtatáshoz. Ez meg nagyon is belesimul Jézus elképzeléseibe, aki szerint „nem a bővelkedésben van valaki számára az élete, a javaiból” (Lk 12, 15). A javak fő szerepe: hogy irgalmat lehet gyakorolni általuk. Pl. éhezőknek ételt adni. A beteg anyós meglátogatása is hozzátartozik az irgalmasság cselekedeteihez (Mt 25, 35-39). Ám Jézus többre is képes, mint meglátogatni, részvétellel osztozni a beteg sorsában. Változtatni is tud a sorsán. Talpra állítja a beteg asszonyt. Az sem akadályozza őt a rendkívüli beavatkozás megtételében, hogy az eredményét haszonélvezi. Hányszor előfordul, hogy szerénykedésből nem teszünk meg valamit,

amire módunk lenne. Mit sem törődve azzal, hogy másoknak mekkora segítség lenne, ha félretettük volna szerénykedésünket. Péter apostol anyósa nem tétlenkedésre használja visszanyert egészségét, hanem a házlakóinak és vendégeinek ellátására. Az egészség nagy érték, de nem a legfőbb. Elvesztése nagy kár, de nem a legnagyobb. Tevékenység és türelem az emberi magatartás két hatalmas, egyenrangú pólusa. Az egészség a tevékenység pólusának kedvez. A betegség a türelem pólusának ad feltűnőbb esélyeket. Jézus mégis kész helyreállítani az egészséget, mert türelemre tevékenység végzése közben is bőven van mód, mfg egy betegség türelmes viselése olyan energiákat emészt, hogy tevékenységre amellett nem, vagy csak alig futja. Péterék háza körül tlongtak is gyógyulni vágyók! Vajon mind arra készen-e, hogy visszanyert egészségükkel mások szolgálatába állíthatják tevékenységüket? Ez nincs garantálva. Erre előbb rá kellene döbenniük, s még azután is meg kellene birkózniuk önzükkkel, lustaságukkal vagy egyszerűen csak rossz beidegződéseikkel. De még az sem biztos, hogy rádöbentek, mire érdemes használni visszanyert egészségüket. Még kevésbé valószínű, hogy tisztában vannak azzal, hogyan lehet türelem által még a betegséget is hasznossá tenni a nagy egészben,

amelyben elsősorban mégiscsak a morális értékek súlya számít. Ez pedig fontosabb lenne minden egyéb értéknél, s Jézust épp e célból látta el küldetéssel az Atya. Érti is ezt, de a megfogalmazásával pillanatilag nincs készen. Hogy készen legyen vele, ahhoz időre, csendre, imádságra volna szüksége. De honnan vegye, amikor ott tolong az ajtónál az egész város? Az is plusz energiájába kerül, hogy már nem engedik kifejezni neki „az élet igéit”, hát legalább a „hazugság atyjának” csatlósai se beszéljék tele környezetének fejét idő előtt elpuffogatott vagy féligazságokkal. Alvásból lop el időt, csendet az imádságra. Hajnalban kilopakodik az újabb páciensinvázió megérkezése előtt egy magányos helyre, és ott kristályosodik ki benne a lappangó érzés. Mire Péterék rágalálnak, már számukra is meg tudja fogalmazni: „Menjünk máshová, a soron következő mezővárosokba, hogy ott is prédikáljak, erre jöttem rá ugyanis.” Azért jött, hogy rádöbentsen minket, milyen magatartás vezet célhoz. De ez nem jelenti azt, hogy a sorsunk hidegen hagyja: továbbra sem hagyja abba a gyógyítást, nemcsak prédikál. Mondja, hogy hogyan kell a többiekre odafigyelni, de mutatja is. Meg tudja mutatni, és meg tudja fogalmazni is, mert megtalálja a módját és körülményeit annak, hogy Atyájára figyelhessen.

Február 17. — Nagyböjt 1. vasárnapja — Mk 1, 12-15 — Hinni a feltételekben, tapasztalni az eredményt

A húsvétot előkészítő szent negyven nap Jézus 40 napos pusztai böjtjének mintájára alakult ki az egyházban. A böjti fegyelem különböző formákat öltött magára az évszázadok folyamán. A változó megjelenési forma mögött azonban ugyanaz a szellem kell, hogy meghatározza elképzeléseinket ma is, mint régebben: a feltámadás ünnepe újabb lépéssel találjon előrébb bennünket a megtérés útján. A mai evangélium utolsó mondatát alkalmazza egyházunk a hamvazás újabb szövegeként. „Térjete meg, és bízdotok a evangéliumban!” Így kezdte igehirdetését Jézus a 40 napos böjt elmúltával. A megtérés szava a görög eredetiben a metanoia. Ez a noosz vagy núsz = értelem, gondolat, akarat szóból ered, és a gondolkodás átforgatását, a meggyőződés megváltoztatását, az akarat irányának átváltását jelenti. További jelentésárnyalatai ebből következnek. A gondolkodás irányítja az akarást, és akarás a tettet. Tettekéről áll az élet. A gondolkodás megváltozása változtat az akarat irányulásán; ha döntéseink megváltoznak, megváltoznak a tetteink. Ha tetteink megváltoznak, megváltozik egész életünk. Amit jónak tartottunk, az rossznak tűnik, bánthonak, bánjuk, hogy eddig másképp ítéltünk és cselekedtünk. A metanoia ezért a bűnbánatot is magában foglalja, de nemcsak azt. Nem csupán a múlt hibáinak felismert tetteire terjed ki, hanem a jövő megoldásra váró feladataira is fényt vet, új megvilágításba helyezi azokat. Amit eddig rossznak tartottunk, arról kiderül, hogy épp arra érdemes építeni a jövőt. A jövő azonban mindig bizonytalan. A ki nem próbált megoldások csak fokozzák bizonytalanságunk-

kat. Ezért hasznos a biztatás: bízzatok az evangéliumban! De milyen alapon bízzunk? Mitől jó hír számunkra? — Ezekre a kérdésekre ad választ az a kis bevezető mondat, mely szerint betelt az idő, közel jött az Isten Országja. Megszűnt a távolság térben és időben. Itt és most elkezdődött Jézusban az Isten Országja. Nézzétek és hallgassátok! Kövessétek, valósítsátok! Gyakoroljátok be! Nincs kire várni tovább, nincs hová menni Rajta kívül! — Aki Őt megveti, az Őt küldő Atyát veti meg (Lk 10, 16). Aki hozzá csatlakozik, azt felüldüti (Mt 11, 28), a tudomást szerezhet az örök élet feltételeiről (Mt 19, 16-21), az százzanyit kap mindabból, amiről Érte lemondott már ebben a világban (Mk 10, 29-30), az Ő igénytelenségét elvállalva semmiben nem szenved hiányt többé (Lk 22, 35), minden szomorúságára vigaszt talál, s már most boldog (Mt 5, 4), ha hajlandó kockáztatni (Mt 25, 24-28). Olyan közösséget kap, amely mindenért kárpótolja. Közösséget az Atyával, közösséget mindazokkal, akik belé helyezik bizalmukat, s azokkal, akikre ő bízhatja magát bátran (Jn 14, 23; 17, 20. 21; ApCsel 2, 44). Ilyen és ezekhez hasonló ígérekkel van tele az evangélium, de ezek az ígéretek a helyszínen „lékelhetők”, kóstolhatók. Bárki, bármikor nekifoghat kipróbálásuknak, magára alkalmazásuknak. Azokról, akik már kipróbálták, leolvashatja, hogy mennyit ér Jézus szellemében élni. De az elsőeknek se árult zsákban macskát a Mester. Ő volt az első, aki kipróbálta magát. Példát adott őnzetlen szeretetből, jót tett válogatás nélkül mindenkivel, megértő volt minden emberi gyengeséggel, és kérlelhetetlenül kritikus minden embertelen-

séggel szemben. Botránkoztatón kijámis volt a kívülállókkal, és ellenállhatatlanul baráti azokkal, akik készek voltak életközösségekben lenni vele. Miközben újra összeközösbe került a hatalmasokkal, a begyepesedettekkel, a vallásoskodás mögé bújó langyosokkal, az Atyához való szoros kapcsolata, az Atya akaratának eledeleként való kezelése folytán folyamatosan a helyén érezte magát és boldog volt. Aki kész ebben a szellemben átmodellezni magát, aki hajlandó erre időt szánni — az elkövetkezendő böjti idő épp ezt célozza —, az ugyanúgy megtapasztalhatja, hogy a helyén van, vagy legalábbis minden bűnbánattartáskor újra a helyére kerül — és szintén boldog, a vadak közt is angyalok társaságát élvez. Ez „csupán” gyakorlás kérdése. Gyakorlás nélkül se művész, se sportoló, de még egy háziasszony sem ér el sikert. A megtérésnek többnyire hosszabb-rövidebb előzményei vannak, azok is gyakorlatokból állnak. De biztos, hogy ha utána nem következnek igen következetes böjti és nem böjti önfegyelmező és rendszerességet biztosító gyakorlatok, akkor elmarad az evangéliumi ígérek teljesülésének maradandó tapasztalata is. Kár lenne érte.

A második hullám: *Antológia a Bokor 1971-1976-os számzat irásaiából*
A gépiratos Karácsonyi Ajándék sorozat 1971-1976 évekből megjelent 23 kötetéből válogatot össze Dr. Merza József egy 175 oldalas antológiát.
Ára 110.— Ft. **Megrendelhető az ÉV, 8003 Székesfehérvár, Pf. 7. címen.**

Február 24. — Nagyböjt 2. vasárnapja — Mk 9, 1-9 — Meddig maradhatnak a hegyen s miért?

A szent negyven nap vasárnapjai felváltva hangsúlyozzák a húsvéti készületi idő tárgyat ill. célját. Múlt vasárnap a tárgyáról, a megtérésről, a bűnbánattartásról, a böjtről, az önfegyelmérés gyakorlatairól volt inkább szó, de az evangélium, a jó hír sem maradt említetlen. Ma inkább a cél, a megdicsőülés kerül előtérbe. A színeváltozás hegyén a felátamodott ragyogásából kapnak „előzetest” hárman, és pont feltámadásáig rendel el Jézus hírzárlatot a különleges teofániával kapcsolatban. De azért van utalás a tárgyi feladatra is: az Atya Fiára mutat, s ez nekünk is szól: „Rá hallgassatok!”

A történetet Jézus közvéleménykutatósa vezeti be. Ennek során Péter Messiásnak nevezi. Nehogy hiú reményeket tápláljanak magukban róla, mint Messiásról, ezért elmondja nekik, hogy megölik, de „harmadnapra föltámad” (Mk 8, 27-31). Péter szemrehányást tesz neki ezért. Ő viszont sátánként úzi el magától emiatt, és lelkére köti mindnyájuknak, hogy nem csupán az ő kivégzésével kell számolniuk, de a sajátjukkal is, ha követői akarnak lenni. Erre a kijózanítónak szánt kijelentésre következik a transzfiguráció (latin), a metamorfózis (görög),

amit színeváltozásnak szoktunk fordítani. Az eredeti görög szó és latin megfelelője inkább alak, mint színváltozást mond, de minden változat kifejezi, hogy nem a lényeg, hanem a külső változott csupán. A „morfé” ugyanis csupán az arisztotelészi skolasztikus filozófiában jelent lényegyet (vö: „a forma adja a dolog lényegét”), a biblikus nyelvhasználatban alakot, jelenséget, külsőt jelent. Mk 16,12 az emmausziakról állítja, hogy idegen alakban jelent meg nekik. Jézus lényege, hogy másokért él, de ennek a helyzettől független más-más a megjelenési formája. A tábor-hegyi élmény tipikus teofánia, Isten-megjelenés; szerepel a teofániák kelléktárából: a heggy, a fény, a felhő, a hang. A hitvalló és hitetlenkedő Péternek szól, de ott van mellette két másik tanú is, ahogy azt Mózes kívánja. (MTör 19, 15; Szám 35, 30; vö. Mt 18, 16) Sőt, megjelenik hitelesítésként a teljes frás két reprezentánsa: a törvény képviselője, Mózes; és a próféták képviselője, Illés. Végül megszólal egy felhőből maga Isten is: hitelesíti Fiát, akit szeret, és felszólítja Pétereket, hogy hallgassanak Rá. Miben? Mindenben! Konkrétan pedig nyilván azokban, amikben oly nehe-

zükre esik, ami miatt Péter szemrehányást tett és kapott: aminek értelmében le kell mondaniuk a társadalmi érvényesülésről, a politikai szembeszállásról, a Messiás fellépéséhez fűzött pozícionyerési álmokról. Ezek a remények és álmok minden korban és minden tanítványban ott lappanganak. Egy pártállam érája alatt talán szunnyadóban, egy keresztény kurens körvonalainak rajzolódgatásakor élénkebben. Ezért fontos a színeváltozás élményének üzenete és átélése, mert ha nincsenek a Péterekhez hasonló Istenélményeink, ugyan mitől fogunk kitartani az érvényesülési vágyainkat oly durván sátáninak nevező Krisztus mellett? Ugyan miért vennénk körülunk keresztet egy olyan érában is, amely a keresztet ismét címerébe, zászlójára tűzi? Hacsak nem azért, mert jó nekünk a Mesterrel a hegyen, midőn társainkkal bekukucskálhatunk dicsőségébe, bármily röviden ezek a hegyen töltött órák, s bármennyire nem enged ott nekünk sátart építeni, hiszen várnak a további feladatok lent a völgyben; s aki nem járt a hegyen, ugyancsak tehetetlennek bizonyul velük szemben (Mk 9, 14-29).

Március 3. — Nagyböjt 3. vasárnapja — Jn 2,13-25 — Az erkölcsi felháborodás

Az ostort forgató Jézus, a templom megtisztítása kedvenc helye azoknak, akik az erőszakot jézusi példával szeretnék igazolni. De a négy evangéliumból egyedül csak János beszél ostorról, és egyedül csak ő beszél az állatok (juhok, ökrök) kihajtásáról is. Nyilvánvaló, hogy az ostor az állatokhoz kellett, hiszen azokra nem hat a prófétai erkölcsi felháborodás. Az emberekre hatott. Az erőszakot igazolni kívánók egy horrorfilmben illő jelenetet akarnak elhíttetni velünk: száznak, ezrek menekülnek páni rémülettel egyetlen támadó tarzani izmai és pokoli fegyvere elől.

A felháborodott Jézus kedvenc hivatkozása a dühös embereknek is. Pedig a vak düh teljesen idegen Jézus kirohanásaitól. Az árusok és vásárlók eltisztultak a templom-

ból, mert a lelkiismeretük Jézusnak adott igazat. A lélektani pillanatot lelassítva azt mondhatnánk: elismerték, hogy megtették, amit Jézus kifogásolt és elismerték, hogy az valóban helytelen dolog. Jézus közismert és tisztelt törvényre emlékeztetett. Jó pedagógusként a próféták sok évszázados nevelő munkájára épített. A düh nem vette el önkontrollját: Márknál magyaráz az embereknek, Jánosnál külön szól a galambárosoknak. Felháborodásának mértéke megfelelt a feladat nagyságának, amit más pedagógiai eszközrel nemigen lehetett volna megoldani a tömeg miatt.

Sem erőszakra, sem vak vagy a bajhoz képest mértéktelen dühre nem jogosít föl tehát Jézus példája. Fölszólít viszont arra, hogy a templom az imádság helye legyen s

ne tegyük vásárcsarnokká. Példát mutat, hogy ha mások azzá teszik, radikális lépésektől se riadjunk vissza. Hiszen 'minden nép számára', a kívülről származó az Istennek szentelt helyeknek vonzóznak s nem botránkoztatón kell lenniük. Nyelvünk is jelzi, hogy a vallásból sokszor jól meg lehet élni (a „mennybolt jó bolt”-féle mondások, a 'püspökkenyér', 'püspöki palota'-féle kifejezések; „miért nem lett püspök?” mondja az értelmező szótár szerint a szójárás arra, aki nem akar dolgozni).

Milyen megtisztítanivalónk van saját magunk, családunk, közösségünk, egyházunk, magyar egyházunk, világegyházunk Istennek szentelt helyei és idői, valamint anyagi ügyei körül?

Március 10. — Nagyböjt 4. vasárnapja — Jn 3,14-21 — Aki hűséghez hozzá

Aki hisz Jézusban, az nem esik olyan ítélet alá, hogy a tettei gonoszak lennének. Így kapcsolódik össze az evangéliumi rész első, hitről szóló része a második, tettekről szóló részével.

Hit vagy tettek? Páltól és Jakabtól kezdve, a reformáción folytatva máig kerülgünk két téveszmét. Az egyik szerint valaminek az elhívése üdvözít. A másik szerint a (vallási) cselekedetek üdvözítenek. Mindkettő elszabotálja az Isten akaratának cselekvését.

Félreérthető szentírási mondat természetesen mindkét téveszme alátámasztására bőven található. De ha figyelembe vesszük, hogy a hit és a hűséget a szentírási nyelv sokszor ugyanazzal a szóval fejezi ki, akkor a megoldást megtalálhatjuk Jézus szóhasználatában. Ő a hitbe beleérti Isten hitben megismert akaratának hűséges megtevését is.

A világ Világossága nem ítél, csak fényt derít mindenre. Az ember önmagát ítéli meg: ha a rosszat cselekszi, nem megy a világosságra, hogy le ne lepleződjene tettei. Ha viszont Istennek tetszően cselekszik, akkor a világosságra megy, hogy kitűnjék tetteiről, hogy Istennek tetszőek. A büszkeség nem hűség, az ember nyugodtan lehet büszke arra, ami Istennek tetsző az életében. Jézus csak akkor titkoltatta csodáit, jótetteit, amikor fennállt a veszély, hogy az emberek politikai Messiásra következtetnek ezekből és ez erőszakos eseményekhez vezet. Máskor hirdette (pl. gerázai megszállott) és hivatkozott jótetteire.

Ha ítélet alatt vagyunk, előttünk a lehetőség, hogy a világosság gyűlölése helyett a bűneinket gyűlöljük meg és hagyjuk el. Milyen titkolnivalóim vannak? Mire lehetek büszke? Miben kell megváltoznom, hogy a

világosságban járhassek?

Jézus a követőire is mondta, hogy ők a világ Világossága. Urukkal együtt derítenek fényt a világra. Ez veszélyes szerep: „Azért gyűlöl engem a világ, mert leleplezem tettei gonoszságát” — mondja Jézus (J 7,7). Ma, a leleplezések korában átmenetileg kisebb a veszély. Annál inkább kell azonban vigyázni a becsületet, egyenes eljárásra, amikor fényt derítünk valamire.

Mi az, ami rejtőzik a Világosság elől a saját magam, családom, közösségem, egyházunk, magyar egyházam, világegyházam életében? Mire kell rávilágítanom világi környezetemben? Bátor vagyok, vállalom, hogy gyűlöljenek, mint Jézust? Azért gyűlölnek, mert világítás ürügyén igazságtalan, durva, vagy hátulról jövő támadásokat hajtok végre, hidegen vagy vak dühvel? Azért nem gyűlölnek, mert elszabotálom a fényderítés hivatását?

Zsidó — keresztény párbeszéd

A zsidó Jézus

Egymásra találhat-e két évezredes viszály után a zsinagóga és az egyház? Felülemelkedhetünk-e a minket elválasztó teológiai problémákon? Lehetséges-e köztünk párbeszéd? Mit tehetünk a párbeszédet akadályozó tényezők felszámolása érdekében?

Ezekre a kérdésekre keresi a választ egy rendkívül érdekes könyv: *Der jude Jesus* (Benziger kiadó, 1979). Szerzői: Pinchas Lapide, a jeruzsálemi American College újszövetség-professzora, és Ulrich Luz, aki a göttingeni egyetemen az újszövetséget adja elő. A könyvben Pinchas Lapide „Egy zsidó tételei” címszó alatt fejt ki mondanivalóját, amelyre Ulrich Luz „Egy keresztény válaszai” címet viselő nyílt levele válaszol. A könyvnek már a címe is sokat sejtet: „A zsidó Jézus”.

A bevezetőben Lapide hangsúlyozza, hogy a becsületesebb dialógus nem tűzheti ki célul a közös álláspont mesterséges kialakítását, ha ennek a közös álláspontnak nincs meg a megfelelő teológiai alapja. Ezért az ő álma egy olyan dialógus, amelyen minden állást a teológia alapoz meg. A dialógus teológiai megalapozása végett írta meg a könyvét.

E könyvnek nem célja a keresztény hitigazságok megingatása, ill. cáfolata. A szerző művében a hatástörténeti módszert alkalmazza, vagyis elsősorban arra kíváncsi, hogy valamely bibliai hely milyen szellem-történeti ill. szociológiai, politikai hatásokat váltott ki a későbbi történelem során. Más szóval: a bibliai helyek vizsgálata során nem a keresztény állásponttal száll szembe, hanem az antiszemitizmus potenciális veszélyét kívánja hatástalanítani. S itt — érthető módon — meghatározó élménye a nemzetiszocializmus, amely számára (Hans Künggel együtt) a kétezres éves „keresztény” antiszemitizmus szerves folytatásának tűnik! Meggyőződése, hogy a nemzetiszocialista antiszemitizmus a „keresztény” antiszemitizmus nélkül sohasem született volna meg. Hisz voltaképpen semmi olyan nem ment végbe Hitler Németországában, ami a keresztény középkorban ne lett volna szokásos gyakorlat a zsidókkal szemben! Akkor is minden rosszért a zsidókat tették meg bűnbaknak — és ami a fő: a középkor antiszemitizmusát már az ókorban az egyház ideológiája-teológiája alapozta meg!

Aranyszájú Szent János a homlíáiban heves kirohanásokat intézett kora zsidósága ellen, s egyik homlíájában odáig ment, hogy így fakadt ki: „Az Isten gyűlöl titeket.” Lapide itt látja a „keresztény” antiszemitizmus egyik ideológiai pillérét. Az a teológiai felfogás, amely arra támaszkodik, hogy Isten elvetette Izraelt annak bűnei miatt, egybecseng Aranyszájú Szent János idézett antiszemitista mondatával. Lapide ebből arra

következtet, hogy (hatástörténeti szempontból) rendkívül veszélyes az a teológiai koncepció, amely szerint Isten elvetette Izraelt.

Az ókori egyházatyák egy olyan fogalmat alkottak, amelyet a zsidó toll csak önmagával tusakodva mer leírni: az istenyilkosság (deicidium) fogalmát. Ezzel a zsidókat illeték a Krisztus keresztalálában való ’bűnrészességük’ miatt. Lapide ebben látja a ’keresztény’ antiszemitizmus másik okát.

Pérsze az ’istenyilkosság’ vádjá csak úgy áll meg, ha bizonyítani lehet, hogy Jézus Istennek, de legalábbis Messiásnak hirdette önmagát a nép számára, és a nép ennek ellenére elutasította őt.

Lapide tehát hatástörténeti szempontból nagyon veszélyesnek tekinti a következő két állítást:

1. Jézus meghirdette magát Messiásnak a népe számára.

2. Izrael népe elutasította Jézust.

Így — teljesen érthetően — könyvének célját három tétel bizonyításában jelöli meg:

1. Jézus nem hirdette magát Messiásnak a népe számára.

2. Izrael népe nem utasította el Jézust.

3. Jézus sohasem vetette el a népét.

Első tételét öt lépésben törekszik bizonyítani:

1. *Ő maga nem lépett fel Messiásként.* Noha a Mt 24,5 szerint kijelentette: „én vagyok a Messiás”, ezt azért tette, hogy az akkor jelentkező álmessiásoktól megóvja övét. Jóllehet Péter tudata egyértelműen messiási Jézusról tanúskodik (Mk 8,27-30; Mt 16,13-23; Lk 9,18-22), a többi tizenegy nem csatlakozik hozzá, és Jézus jóváhagyása is hiányzik. Sőt, így feddi meg Pétert: „Távozz tőlem, Sátán!”

Ezzel Lapide Oscar Cullmant idézi, aki szerint a Mt 16,13-25 perikopának nem „Péter tudata”, hanem „a sááni messiás-koncepció elutasítása” lenne a megfelelő címe. Péter ugyanis olyan Messiásra gondolt, akinek nem szabad szenvednie.

2. *Jézus tanítványainak és ismerőseinek nyomatékosan megtöltötte, hogy szenvedésének titkát leleplezzék.* Az effajta hallgatási parancsoknak se szeri, se száma (pl. Mk 8,30; Mt 16,20; Lk 9,21 stb.)

3. *Jézus ismételen elmenekül a nép részéről megnyilvánuló minden hódolat elől.* Gyakran egy elhagyott helyre menekül, hogy ott elrejtőzzön. Legtöbb gyógyítását a titoktartás pecsétje alatt hajtja végre (Mk 1,40; Mk 5,43; Mk 8,26; Mt 12,15).

4. *A messiási megváltásról szóló példabeszédei sem feltáróak.* Az Isten Országá eljövételével kapcsolatos összes elképzeléseket homályban hagyják és a világ végére vonatkozó legtöbb példabeszédének értelme mindmáig vitatott (Lk 9,45; Mt 13,10 kk; Mk 4,11 kk).

5. Ha igaz Pál tétele: „*De hogyan higgyenek abban, akiről nem hallottak?*” (Róm 10,14), akkor nem kevésbé igaz az is, hogy a zsidó nép túlnyomó többsége sem Jézusban, sem „Krisztusban” nem hihetett, minthogy Jézusról sohasem hallott.

Lapide második tétele így hangzik: *Izrael népe nem utasította el Jézust.*

Sok hely mutatja, hogy a zsidók igenis befogadták őt: Mt 25,35-6; Lk 13,3; Mt 4,25; Mt 5,1; Mt 8,1; Mt 8,18; Mt 26,3 kk; Mk 12,35 kk; Mk 15,40; Lk 7,29; Lk 11,27; Lk 12,1; Lk 13,17; Lk 14,25; Lk 15,1; Lk 18,43; Lk 19,2; Lk 19,48; Lk 20,1; Lk 20,45; Lk 21,38; Lk 22,2; Lk 23,27; Lk 23,48. Ezek bizonyítják, hogy a zsidó nép egymástól távolodó rétegei Galileában, Júdeában, Jeruzsálemben és másutt Jézus befolyása alatt álltak, naphosszat hallgatták, rajta csüngtek, vele utaztak és újra meg újra szeretetteljesen fogadták őt. Lapide szerint a zsidó történelemben nem ismerünk olyan személyt, akinek a népszerűsége ennyire dokumentálható lenne, mint Jézusé.

Jánosnál viszont az Ördög fia a zsidók (Jn 8,44). Ám ennek oka János dogmatikai szemlélete. János a dogmatikus dualizmus alapján áll. Ez a dualizmus az egész világot a fény-sötétség, igazság-hazugság, élet-halál, Isten-ördög, de főképpen: „Jézus-zsidók” absztrakt ellentétpárjaira osztja fel. Ez az oka János ilyen állásfoglalásának.

Ám János sem hallgathatja el, hogy a nép körében Jézus nagy, általános és tartós népszerűségnek örvendett (Jn 2,23; Jn 3,26; Jn 4,45; Jn 6,5; Jn 7,31; Jn 7,46; Jn 8,30; Jn 8,31; stb.).

A Jézus ellen „a főpapoktól fölzigatott tömeg” (Mk 15,11) talán 2%-a sem volt a jeruzsálemi zarándokoknak és óslakosoknak és jóval kevesebb, mint egy ezreléke az összes akkori zsidóknak. A főpapok félték a néptől, amely őt prófétának tartotta (Mt 21,46). Semmiképpen sem mondható tehát, hogy a zsidó nép adta halálra Jézust.

S itt Lapide azt az érdekes történelmi hipotézist állítja fel, hogy az evangélisták azért tompították Jézus elítélésével kapcsolatban Pilátus felelősségét és azért tették meg „a zsidókat” bűnbaknak, mert az evangéliumok megírásának idején azt remélték, hogy ezzel a gesztussal megnyerik a római hatóságok szimpátiáját, vagy legalábbis a türelmét, s ezzel a keresztényülődést csökkenthetik ill. megszüntethetik.

A harmadik tétel ezek után megnyugtatóan, felszabadítóan hangzik: *Jézus sohasem vetette el a népét.*

Voltak sokan, akik a próféták korholó szavaiból akartak amellett érvelni, hogy Isten elutasította Izraelt. Pedig a prófétái korholást mindig vigasztaló szavak követték, amelyek Izraelt Jahve további jóindulatáról

biztosították.

Figyelemre méltó, hogy még Pál sem állítja sehol, hogy Isten elvetette volna Izraelt. Pál szerint Jézus Krisztus a körülmetélés szolgája (Róm 15,8). Ő azért jött el, „hogy az atyáknak adott ígéretek beteljesítése”.

Maga Jézus sem vetette el soha Izraelt. Ő végig annak tudatában élt és működött, hogy küldetése „csupán Izrael házának elveszett juhainhoz” szól (Mt 15,24). Ezért mondja a tizenkettőnek: „Ne lépjetelek arra az útra, amely a pogányokhoz vezet. Ne lépjetelek be a szamaritanusok városaiba, menjetek inkább Izrael házának elveszett juhainhoz.”

Igaz, (Máté szerint) Jézus azt is mondta: „Sokan jönnek majd napkeletről és Nyugatról és Ábráhámmal, Izsákkal és Jákobbal együtt asztalhoz ülnek a mennyek országában. A Ország fiai kivettetnek a sőtéttségre” (Mt 8,11). Am Lapidé ezt az idézetet nem tartja sem eredetinek, sem jézusi eredetűnek. Érvei: Az idézett kifejezés a rabbinisztikus szóhasználatban az egész világra szétszórt Izrael messiási egybegyűjtését jelenti, az „Ország fiai” kifejezést viszont sem Márk, sem Lukács nem ismeri (Lk 13,28). Később maga Jézus dicséri meg az „Ország fiait”, mint jó magokat (Mt 13,38).

Vannak, akik Izrael elvetését látják az utolsó vacsora szavaiban: „Ez az én vérem, a szövetség vére, amely sokakért kiontatik” (Mk 14,24). Ezt értelmezik úgy, mint az új szövetség megkötését és vele az Ószövetség (és a választott nép) elvetését. Lapidé szerint viszont a „sokakért” szó a zsidó népre vonatkozik. Az „ez a kehely az új szövetség az én véremben” szöveg csak Lukácsnál és Pálnál található, ami azt a felvetést támasztja alá, hogy az „új szövetség” inkább kései hagyomány. Ha Jézus az utolsó vacsorán elmondott szavaival a nem zsidókkal kötött volna szövetséget, akkor az ApCsel. 15,2 által említett „nagy viszály” érthetetlen lenne.

Az Izrael elvetettségét bizonyítani akarók a legcsattanósabb érvek a gonosz szövmunkásokról elmondott példabeszédet gondolják (Mk 12,1-12; Mt 21,33-46; Lk 20,9-19). De „az Isten Országát másoknak adják” mondat Márknál és Lukácsnál hiányzik. A szolid exegézis szerint a szöveg Izraelt, a gonosz szövmunkások Izrael vezetőit jelentik, s így e példabeszédből sem lehet Izrael elvetetésére következtetni.

A Prologus a hoinapért című részben Lapidé — többek között — kifejti, hogy Jézus nem volt egyedülálló páratlan lény, hisz hozzá hasonlóan más rabbik is tanítottak és betegeket gyógyítottak. Mégis: egyedül Jézust éltek meg úgy követői, mint feltámadottat. Kétségtelen tehát, hogy Jézusban minden más zsidóval szemben *valami többet* volt, de arra a kérdésre, hogy mi volt a többlet, Lapidé így felel: „nem tudom”. Szilárdan tudni véli viszont Izrael messiási küldetését, amelynek célja a világ monoteizálása (és nem júdaizálása!): „Az údv Izraeltől jön” (Jn 4,22). Izrael feladata a pogányok egyistenhitre térítése és éppen ebben van meghatározó szerepe Jézusnak, aki a pogá-

nyok számára Üdvözítő, Isten Fia. A pogány világ ugyanis Jézus korában tele volt istenfikkal, félistenekkel, az ég és föld közötti közvetítőikkel. S ahogy bölcsen állapítja meg Majmonidesz Mózes rabbi a XII. sz.-ban, Isten pedagógiája bevett szokásokat kínál fel, hogy ezek által magasabbra vezessen. Isten a Jézus istenfiúságába vetett hitet is arra használta fel, hogy a pogányokat az egyistenhit tisztaságára elvezesse. Lapidé, mint hívő zsidó — az ateista történelektől eltérően — nem engedi meg magának, hogy a kereszténység egész világra szóló hatását merő tévedésre vezesse vissza. Ezért kijelenti, hogy (valamilyen módon) bizonyosan alapja volt a pogánykeresztények Jézusba

vetett hitének. *Ezzel a legmesszebbekig ment el, amíg egy hívő, meggyőződéses zsidó elme-het!* Ezt a meggyőződést kínálta fel vitaalapnak a hoinap dialógusa számára!

Lapidé tétéleire *Ulrich Luz* professzor írta meg nyílt levél formájában az „egy keresztény válaszait”, egyetértve abban, hogy el kell távolítani az akadályokat a zsidó-keresztény párbeszéd útjából.

1. *Egyetért azzal, hogy Jézus nem hirdette magát Messiásnak a népe számára*, csupán pontosítja, hogy Jézus *politikai értelemben* nem hirdette magát Messiásnak, azaz nem nyilvánította magát olyan személynek, aki Izraelt felszabadítja a rómaiak uralma alól,

Új? Örök?

„... az új és örök szövetségé” — halljuk a szentmisében. Azt gondolhatnánk, hogy az Ószövetséghez képest új. Olyanokat is lehet hallani, hogy azért új, mert Jézus elvetette az addigi szövetséget a 'választott nép hűtlensége' miatt. Öröknek pedig talán azért mondják, hogy senki, még Isten se merjen arra gondolni, hogy az új főpapságot is el lehet vetni a hűtlensége miatt.

Máté evangéliumában a szövetség sem nem új, sem nem örök (Mt 26,28). Márknál ugyanígy, semmiféle jelzője nincs a szövetség szónak a pohár körbeadásakor (Mk 14,24). János evangéliuma (noha sokkal terjedelmesebben írja le az utolsó vacsorát, mint a három szinoptikus evangélium, s Máté 13, Márk 14, Lukács 32 versével szemben 5 fejezetben 155 verset szán erre), nos, János egyáltalán nem is beszél a kenyér és bor körbeadásáról.

Pál első levele a korintusiakhoz úgy idézi Jézus szavait, hogy 'új szövetségről' beszél (1Kor 11,25), s ugyanígy a Pál-tanítvány Lukács evangéliuma (Lk 22,20).

A reánk maradt négy leírásból tehát csak kettőben, csak a páli teológiában szerepel az 'új' jelző; és sehol sem szerepel az 'örök' jelző a szövetség szó előtt.

Hogy került akkor az 'örök' szó a mise szövegébe? Milyen helyes és milyen helytelen jelentést lehet tulajdonítani neki?

A szövetség nyilvánvalóan örök Isten részéről, mert Ő hűségese. S a szövetség nyilvánvalóan nem örök az ember részéről, hiszen

— egyrészt az ember újra és újra hűtlen lehet, majd újra és újra megtérhet Istenhez;

— másrészt a történelemben mindig más emberek, újabb nemzedékek válnak Isten partnereivé a szövetségben.

Ezért a szövetség az ember részéről újra és újra megújított. Valójában minden nemzedék, sőt minden egyes ember a maga személyében, életének egy (vagy több) döntő pontján megújíthatja a szövetséget, új szövetséget köthet Istennel.

S egy szövetségi nép ill. annak főpapsága hűtlenné válásakor a 'szent maradék' újítja meg a szövetséget. Ez többször megtörtént Jézus előtt és után is és ez történt Jézus életében is.

Mi következik ebből?

1. Nem Jézus volt az első, akiben Isten új szövetséget kötött. A szövetségnek Ábrahámtól Jézusig tartó kora, amit Ószövetségnek mondunk, maga is újra és újra megújított szövetség volt.

2. Jézusban Isten nem vetette el a korábbi szövetséget. Izrael főpapságának hűtlensége nem ingatta meg az Ő hűségét.

3. S nem is Jézus apostolai voltak az utolsók, akikkel Isten szövetséget újított. A keresztény főpapság hűtlensége miatt az azóta eltelt kétezzer évben is még jó néhány szövetségújítás történt.

Ha tehát azt halljuk a misében: 'örök szövetség', Isten hűségére értsük és ne gondoljunk magunkban: mi Ábrahám fiai vagyunk, mi a pápához hű katolikusok vagyunk, mi ezek vagy azok vagyunk, minket ezért meg azért Isten meg nem tagadhat. Van Istennek hatalma, hogy a kövekből teremtsen fiaikat Ábrahámnak, követőket Jézusnak, ha mi hűtlenek vagyunk. Ne gondoljuk hát, hogy Isten örök hűsége a mi személyünknek, a mi csoportunknak, a mi egyházunknak szól, hanem teremjük a bűnbánat méltó gyümölcseit.

S ha azt halljuk a misében: 'új szövetség', ne gondoljuk, hogy mi jobbak vagyunk vagy többet kapunk Ábrahámnál, Izsáknál, Jákobnál, vagy az ő mai utódainál. Hanem arra gondoljunk, hogy a magunk személyében megújítottuk-e már Istennel az Ő örök szövetségét, hűségesek vagyunk-e ehhez a megújításhoz s ha csoportunk, egyházunk főpapsága hűtlen, akkor mi a hűségese 'szent maradékhoz' tartozunk-e, vagy azok közé, akiket „a főpapk és a vének rá tudnak beszélni” a hűtlenségre (vö. Mt 27,20).

Magunk pedig lehetőleg kerüljük ezt a nem egyértelmű, később kialakult szóhasználatot.

rK

ám (a húsvéti élmények hatása alatt) a keresztények mégis Messiásnak fogadták el őt. Abban hittek, hogy benne az Isten *végérvényes módon* szólalt meg, s emiatt azután számunkra egy másik Messiás várása feleslegessé vált.

2. Egyértérről azzal is, hogy *Israél népe nem utasította vissza Jézust*. Ezt (lélektani okoknál fogva) nem is tehetette, hisz Jézus Istennek mindenki, de elsősorban Israél kivetettjei, perifériára szorult személyei (a bűnösök, betegek, „tisztátalanok”) iránt megnyilvánuló szeretetét tárta a zsidó nép elé. Itt teszi fel Luz azt a kérdést: hogyan lehetséges egyáltalán „keresztény” antiszemitizmus? Ennek okát (Lapidétől eltérően) *nem* a hellén hatásban látja (hisz a hellén embert és a hellén szellemiséget abban az időben a zsidók nem érdekelték). Luz az antiszemitizmus végső okát magában az *Újszövetségben* keresi, annál is inkább, mert az antiszemitizmus vezéralakjai, Szt. Ágoston és Aranyászjús Szt. János is az Újszövetségen nóték fel és arra hivatkoztak. Szembeszökő, hogy a zsidókkal való szembefordulás éppen ott a leggorombább, ahol egy szerző különösen közel állt a zsidósághoz. Ez elsősorban Mátéra áll, aki (evangéliuma megírásakor) már arra a fájdalmas múltra tekinthetett vissza, amit a saját közösségének a zsidóságtól való elszakadása jelentett a számára. Ennek hatására írta azt, hogy a messiási jóvendőlések Jézusban teljesedtek be, Israél helyett a pogányok Isten ígéréteinek örökösei.

Amikor azután a keresztények és a zsinagóga közti szakítás véglegessé vált, adva volt az antiszemitizmusnak egy másik oka is: eltűnt a keresztény szem elől a hús-vér vitapartner, a konkrét zsidó, s helyette csak a Máté-, valamint a János-teológia által vázolt absztrakt zsidó maradt meg eszmei ellenfelének. Ez a szituáció azután manipulálhatóvá tette a keresztényeket minden fajta, bárholnán jövő antiszemitizmus számára.

3. Végül *egyértérről Luz azzal is, hogy Jézus sohasem vetette el a népét*. Jézus eszkatalogikus távlatokban gondolkodott. Ilyen távlatokban bizakodott Israél újraegyesítésében. Ettől a gondolkodástól teljesen idegen volt Israél elvetése.

Luz epilógusának címe: *„A jövő párbeszéde felé.”* Ebben felveti azt a kérdést, hogy nem hamisítottuk-e meg mi, keresztények, Jézus alakját? Van-e folytonosság a történelmi Jézus és a hit Krisztusa között? E pontban *híttet tesz Jézus egyedülálló, páratlan személyisége mellett*. Jézus (a saját igényei szerint) több akart lenni, mint egy Tóra-tanító (vö. Lk 11,20; 10,18; és főleg Mt 5,21: „mondatott a régieknek — én pedig mondom nektek”). Jézus Isten akaratát új alapokra fektette (többek között az ellenség-szeretlet parancsa és a válás abszolút tilalma által). Önmagát, saját követelményeit tette meg a végítélet döntő mércéjévé (Lk 12,8).

Végezetül Luz kijelenti, hogy nincsenek dogmatikus előfeltevélei. Ha az eljövendő zsidó-keresztény dialógus meggyőzné, akár a dogmát is kész volna feladni. Azt is hozzáfűzi, hogy Jézus istenségének görög (platonikus) hatásra történő megvallása tehertétel

jelent a zsidó-keresztény párbeszéd számára és monofizita veszéllyel jár, amelyben Jézus istensége háttárba szorítja, „elyneli” a történelmi Jézust. Luz szerint kétségtelen, hogy ma már nem gondolkodhatunk az ókori görögök módján, de ma is sokat tanulhatunk tőlük.

P. Lapide — U. Luz kitűnő könyvének elolvasása után a keresztény teológus számára elkerülhetetlennek tűnik néhány megjegyzés:

1. Lapide azzal érvel, hogy amikor Péter Messiásnak vallotta meg az Urat, a többi tizenegy nem csatlakozott hozzá. De az „argumentum ex silentio” (=a hallgatásból vett érv) „semper est debile” (=mindig gyenge). Számos okból előfordul, hogy hallgat az, aki valamit tud. Még gyengébb az érv, ha a hallgatásról egy forrás tudósít, hiszen előfordulhat, hogy nemcsak az eredeti szereplőnek, hanem a forrás szerkesztőjének is jó oka van a hallgatásra.

2. Ahogy O. Cullmann és U. Luz is megjegyzi, Jézus nem azért korholja Pétert, mert ő Messiásnak mondja, hanem azért, mert Péter szerint a Messiás nem szenvedhet.

3. Ennek ellenére *nyilvánvaló, hogy Jézus nem nyilvánította Messiásnak önmagát — a szó akkori, zsidók között szokásos politikai értelmében*. Nem nyilvánította ki, hogy Israelt fel akarja szabadítani a római iga alól.

4. Az is világos azonban, hogy Jézus a saját társadalmának kivetettjei pártján volt, tehát gondban volt a köz dolgai iránt. Ebben az értelemben igenis politizált.

5. Lapide azt állítja, hogy az evangelisták azért mossák tisztára Pilátust, és feketézik be a zsidókat, hogy ezzel mérsékeljék, ill. megszüntessék a keresztényüldözést. Noha a keresztény teológus tudván tudja, hogy egy bibliai könyv szerzője csupán eszköz az őt sugalmazó Szentlélek kezében, s ezért az

emberi szerző éppen úgy módosítja az isteni mondanivalót, mint ahogy az írógép, a nyomda, meg a zongora is befolyásolja, színezi az emberi üzenetet, azt azért nem tudja elfogadni, hogy a Szentlélek sugalmazása alatt álló író a tényeket teljesen meghamisíthatja. S erre a feltételre nincs is szükség, hiszen másképpen is megmagyarázható a Máténál, ill. Jánosnál észlelhető „zsidóellenesség”: amint Luz részletesen kifejti, Máténak is, Jánosnak is nagyon fáj, hogy az egyház ki lett taszítva a zsinagógából.

6. *Az, hogy Isten nem vetette el Israelt, a Szeretet-Isten fogalmából deduktív módon is levezethető*. Isten sohasem lehet nem-szeretet. S minthogy változhatatlan, sohasem változtatja meg a korábban tett ígéréteit. (Ennyiben kiegészíthetjük Lapide érvelését.)

7. Egyértelműen megállapítható, hogy a „keresztény” antiszemitizmusért nem a hellén szellem-felelős, hiszen — ahogy Luz helyesen állapítja meg —, a hellének számára gyakorlatilag nem volt zsidókérdés. Az Újszövetség legantiszemitább könyveit Máté és János írták meg.

8. *Egyértelmű, hogy Jézus nem vetette el egész Israelt, és Jézus sem vetette el Israelt.*

9. *Jézus istenségének megvallása nem a görög filozófia függvénye, hiszen Jézus istenségét a Szentírásban szereplő Jézusi nyilatkozatok tárják előnk. Ezért Jézus istensége a keresztény hit elhagyhatatlan eleme és Jézus valóságos emberségének szem előtt tartása esetén nem vezet monofizitizmusra.*

10. Egészen természetes, hogy az igazi keresztény lelkiségtől teljesen idegen bármely fajnak (s így a zsidóságnak is) megvetése, gyűlölete, vagy éppen az üldözése. Sajnáljuk és szegyeλλjük, hogy ilyenre „keresztény” címkével a történelem során sokszor sor került.

(Takács János)

Egy páratlan kisközösség *Amikor azt halljuk: „...szövetségé”*

Van egy kisközösség, a Csg, amelynek tagjai a misében ennél a szónál: „...szövetségé”, egymásra gondolnak. S mivel jó olyanokról hallani, akiknek példája valamilyen területen lelkesítő, had álljon itt, ahol a szövetségéről van szó, pár mondat erről a kisközösségről.

Ennek a jézusi tizenkettőhöz hasonló nagyságú kisközösségnek az átlagéletkora még harminc alatt van. Nagyobbrészt már házások, tízegy-néhány gyermeket nevelnek, fele-fele részben kétkézi emberek ill. diplomások. Az alapító tagok már tizenhárom éve tartanak össze.

Mindez még nem tenné őket különlegessé. Még talán az sem, hogy néhány másik kisközösség létrejöttében és táplálásában szerepe van a közösség egyik-másik tagjának.

Az teszi páratlaná ezt a kisközösséget a hasonló fiatal közösségek közt (hiszen a 'nagy öregek' közt ez valószínűleg nem

különlegesség), hogy ötven voltak közülük önként vállalt börtönben és összesen nyolc és fél évet szenvedtek el Isten szolgálataiban. A többiek pedig együtt szenvedtek velük feleségként, jegyesként, barátként.

Egyébként másokhoz hasonlóan esendő emberek: közösségi és családi életük, szellemi és kétkézi szolgálataik mennyisége és minősége, idő- és pénzgazdálkodásuk fegyelme, szeretetük melegsége nem föltétlen példás. De a börtönidőkre mindig visszaemlékezhetnek és a Szövetség érzelmei erősek lesznek ettől. Az emlékekből az Isten és egymás iránti hűség, a sok mindent elviselő kitartás, a szerelmes vágyakozás, az ellenségszeretet, a szegényekkel való szolidaritás, az egymás iránti gyengédség és más megfogalmazhatatlan érzelmek támadnak föl újra és újra. Ezért egymásra gondolnak a misén, amikor azt hallják: „...szövetségé”.

Toynbee: Tanulmány a történelemről

Századunk egyik legnagyobb tudású történésze, történetfilozófusa, Arnold Joseph Toynbee 1889-ben, Londonban született, tipikus angol birodalmi családból. Életútja a középosztály fiainak szokásos iskoláival kezdődött, Winchesterben járt gimnáziumba, egyetemi tanulmányait Oxfordban végezte. A Balliol Collegé-ban annyira megkedvelte a görög és latin klasszikusokat, hogy élete megrendítő élményei nyomán görög vagy latin versekben fejezte ki érzéseit. Angolul csak prózát írt, nem is keveset és nem is hatástalanul. Saját oxfordi kollégiumában és a londoni egyetemen tanított ókori és közel-keleti történelmet, később az angol kormány szakértője volt, elsősorban külügyi intézmények keretében. 1924-től 1956-ig írta 'A Study of History' c. hatalmas világtörténelmi munkáját. Későbbi művei egyikében a vallások kialakulását és történelmi szerepét vizsgálta, ma is követendő elfogulatlansággal és eredeti üzenetük iránti érzékenységgel: 'An Historian's Approach to Religion'. Korunk problémái, a Kelet-Nyugat és az Észak-Dél konfliktus különféle vetületei és saját hosszú élete tapasztalatai újabb könyvek írására készítették. 1975-ben halt meg.

A 'Study' eredeti beosztása tizenhárom fejezetet foglal tíz kötetbe. A rendkívül gazdag történelmi anyagra fölépített művet a gerincét alkotó gondolatmenet megtartásával, de jóval szűkebb és tömörebb hivatkozásokkal rövidítette két kötetre D.C. Somervell. Ennek a kétkötetes rövidletnek mintegy negvenoldalas összefoglalását Toynbee és Somervell együtt készítették el. Amikor ezt lefordítottam, a magyar változatot még mindig túlságosan terjedelmesnek és szerteágazónak vélte néhány barátom, és kérték, hogy foglaljam össze néhány oldalon, most már nyilvánvalóan csak a történetfilozófiai mondanivaló lényegét. Az alábbiakban erre tesztek kísérletet, tisztában lévén azzal, hogy egy rövidített változat összefoglalásának a kivonata aligha nyújthat valós képet az eredeti műről, inkább csak kedvet ébreszthet Toynbee gazdag szókincsű, választékos stílusú életművének megismerésére.

A 'Study' 1939-ig megjelent első hat kötetének módszertani előföltevése: a történettudomány értelmes egységei nem népek vagy korszakok, hanem 'civilizációk'. Összesen huszonegy fajtáját különbözteti meg a 'civilizációknak', amelyeket egyazon faj filozófiailag egyidejű tagjainak tekint. Huszonegy 'civilizált' társadalmunkból tizenöt előző civilizációkhoz kapcsolódik, hat viszont egyenesen a primitív életformából emelkedett ki.

Az ortodox kereszténység, hasonlóan a mi nyugati kereszténységünkhöz, a görög társadalom kapcsolt civilizációja.

Az iszlám társadalom gyökereit kutatva, azt látjuk, hogy az két, eredetileg különböző társadalom egyesüléséből jött létre, az iránból és az arabból. Az utóbbiak eredetét kutatva, egy ezeréves görög betörést megelőzően egy kihalt társadalmat találunk, a szíriait.

A hindu társadalom elődje az indiai.

A távol-keleti társadalom elődje a kínai.

A 'kövület'-ként fennmaradt társadalmak a már azonosított kihalt társadalmak túlélői.

A görög társadalom mögött a minőszit találjuk, de ezúttal, eltérően az eddigiektől, azt látjuk, hogy a görög társadalom nem vette át az előd-társadalom belső proletariátusa által fölfedezett vallást. Ezért nem mondhatjuk, hogy szorosan kapcsolódna ahhoz.

Az indiai társadalom mögött a sumért találjuk.

A sumér társadalomnak az indiai fölüli két további sarja a hettita és a babiloni.

Az egyiptomi társadalomnak sem elődjét, sem utódját nem leljük.

Az Újvilágban négy társadalmat különböztetünk meg: az andokbelit, a yucatanit, a mexikóit és a mayát.

Így összesen tizenkilenc fajtáját különböztettük meg a 'civilizációknak', és ha az ortodox keresztény társadalmat felosztjuk bizánci ortodoxra (Anatóliában és a Balkánon), és orosz ortodoxra, valamint a távol-keleti társadalmat kínaira és japán-koreaira, akkor huszonegy fajtát ismerünk.

A probléma a következő: miért alakultak ki egyáltalán civilizációk, miért nem maradt az ember a ma is élő néhány elzárt népcsoport kőkorszaki életformájánál? Toynbee elmélete szerint az ember nem felsőbbrendű biológiai adottságok vagy kedvező földrajzi környezet hatására alkot civilizációt, hanem válaszként egy olyan különlegesen nehéz helyzet kihívására, amely addig példátlan erőfeszítésre készíteti. Mondhatjuk-e egyszerűen, hogy minél durvább a kihívás, annál egyszerűbb a válasz? Nem, mert a megrekedt civilizációk (polinézek, eszkimók, nomádok) végzete az volt, hogy olyan kihívással kerültek szembe, amely a sikeres választ provokáló és a vereséget jelentő nehézség határán állt. Növekedés akkor következett be, amikor egy sajátos kihívásra adott válasz nemcsak sikeres, hanem olyan további kihívást provokál, amelyre ismét sikeres válasz születik. Mivel mérjük a növekedést? A valódi haladás a 'légiesítés', amely legyőzi az anyagi akadályokat, felszabadítja a társadalom energiáit arra, hogy válaszoljon a kihívásokra, amelyek ettől fogva inkább belsők, mint külsők, inkább szellemi, mint anyagiak.

Toynbee a társadalmat egyének közötti kapcsolatok rendszerének tekinti. Az ember nem lehet önmaga, ha nincs kapcsolatban embertársaival, a társadalom pedig a közös tevékenységek színtere az emberek bizonyos köre számára. De az aktivitás forrása az egyénben rejlik. Minden növekedés alkotó egyénektől vagy alkotó egyének kisebbségétől indul, feladatuk kettős: először sugallatuk vagy fölfedezésük megvalósítása,

akármi legyen is az, másodsor saját társadalmuk megtérítése erre az új életformára. A társadalom megtérése elméletileg két úton mehet végbe: akár úgy, hogy a tömeg is átéli azokat a tapasztalatokat, amelyek az alkotó egyéneket átformálták, akár úgy, hogy külsőségekben utánozzák őket, ez a 'mimesis' (majmolás). Gyakorlatilag csak az utóbbi lehetőség áll nyitva az emberiség egésze előtt, kevés kivételtől eltekintve. A mimesis egyfajta levágás, rövidítés, de olyan út, amelyen a közketonák tömegesen követhetik a vezetőket. Az alkotó egyén meg nem szűnő tevékenysége a visszavonulás — visszavonulás saját személyes megvilágosodása érdekében, visszatérés embertársai fölvilágosítása céljából.

Eszményi esetben minden új társadalmi erő, amely az alkotó kisebbségből kikerül, létrehozza azokat az új intézményeket, amelyeken keresztül működni tud. Ténylegesen sokkal gyakrabban működik régi intézményeken keresztül, amelyeket más célokra terveztek. De a régi intézmények gyakran bizonyulnak alkalmatlannak és rugalmatlannak. A konfliktus kimenetele kétféle: az intézmények vagy fölrobbannak (forradalom), vagy megmaradnak, és a rajtuk keresztül működő új erők elfajulnak (eltérítés). A forradalom nem más, mint késleltetett és ezért robbanásszerű mimesis; az eltérítés pedig a mimesis frusztrációja. Ha az intézmények megváltoztatása a tényleges társadalmi erőkkel összhangban zajlik le, növekedés következik, ha forradalmat eredményez, kétségessé válik a növekedés, ha pedig eltérítésre vezet, biztos a megroppanás.

A társadalmak élettartamára nézve semmiféle határt nem szab a történelem. Más szavakkal: egy társadalom soha nem természetes okok miatt pusztul el, hanem mindig öngyilkosság vagy gyilkosság végez vele, és csaknem mindig az előbbi.

Az alkotásra képtelen többség egyetlen módon követheti az alkotó vezetőket, mégpedig a mimesis útján, amely egyfajta szoktatás, gépies és felszínes utánzása a nagy és ihletett kezdeményezőknél. Ez az elkerülhetetlen 'levágás' kézenfekvő veszélyeket hordoz. A vezetőket megfertőzheti követőik gépiessége, az eredmény megtorpant ci-

vilizáció lesz; vagy lehet, hogy türelmetlenségükben lecserélik a hamelni patkányfogó bőverejű fuvoláját a kényszer korbácsára. Ez utóbbi esetben az alkotó kisebbség uralkodó kisebbséggé válik, a tanítványok pedig vonakodó és elidegenedett proletariátussá. Amikor ez megtörténik, a társadalom rá lép a széthullás útjára. Elveszti önmaga meghatározásának képességét.

A megroppanás természetét három pontban foglalhatjuk össze: az alkotó kisebbség teremtmény hatalmának hanyatlása, amely ennélfogva csupán uralkodó kisebbséggé válik; válaszként a többség megtagadja a hódolatot és megszünteti a mimesist; melyek következtében a társadalom egészében elvesz az egység.

Az alkotóképesség végzete: a pillanatnyi én, a pillanatnyi technika és a pillanatnyi intézmény bálványozása. A történelem azt mutatja, hogy az a csoport, amely sikerrel válaszolt egy kihívásra, ritkán ad sikeres választ a következőre. Akik egyszer sikert értek el, hajlamosak arra, hogy a következő alkalommal babérjaikon heverjenek.

Vajon a szétesés szükségszerű és változhatatlan következménye a megroppanásnak? Az egyiptomi és a távol-keleti civilizációk története mutat alternatívát, mégpedig a megkövülést, amely csaknem a görög civilizációt is elérte, és amely saját civilizációk sorsa is lehet. A szétesés kiemelkedő feltétele a társadalom testének három részre szakadása, uralkodó kisebbségre, belső és külső proletariátusra. Amikor egy társadalomban a fenti hármas szakadás bekövetkezik, mindhárom rész saját alkotó munkát végez: az uralkodó kisebbség egyetemes államot alkot, a belső proletariátus egyetemes egyházat hoz létre, a külső proletariátus barbár hadseregeket.

Az élet síkján a cselekvések terének a makrokozmoszból a mikrokozmoszba történő átvitelére két alternatív változatpár van, amelyek a 'légiesítés' folyamatát megérősítik. Az alternatívák első párja — archaizálás és futurizmus — nem éri el ezt az átvitelt, és erőszakot szülnek. A második pár — elkülönülés és átalakulás — sikeresen véghezviszi az átvitelt, és szelídség jellemzi őket. Az archaizálás kísérlet arra, hogy visszaállítsuk az órat, a futurizmus megkísérli az ezeréves földi birodalom elérését rövidített útvonalon. Az elkülönülés, amely az archaizálás szellemiesített változata, visszavonulás a lélek erődjébe, a világ elhagyása. Az átalakulás, amely a futurizmus szellemiesített változata, lelki tevékenység, amely a magasabbrendű vallásokat hozza létre. Amint a szétválás a növekedés jele, úgy az egységesülés a szétesést jellemzi.

Az egységesülés eredményei az egyetemes államok. Az egyetemes államok polgárai nemcsak egyszerűen örvenedeznek a saját államvezetésüknek, hanem halhatatlannak is hiszik azt, és nemcsak akkor hisznek ebben, amikor az egyetemes állam már nyilvánvalóan a szétesés szélén áll, hanem akkor is, amikor már el is tűnt. Ez azt eredményezi, hogy az intézmény előző önmaga

'szellemeként' ismét megjelenik, mint pl. a görög-római világ Római Birodalma mint a Szent Római Császárság a nyugati kereszténység kapcsolt társadalmában. A magyarázatot az adhatja, hogy az egyetemes állam határozott kilábalást jelent a zavaros idők után.

A széteső társadalom egyetemes állama és a környező barbárok közötti katonai háttérterület, a limes kialakulásának lélektani és társadalmi következménye a hősi korszak. völgybe rakott torlaszhoz vagy duzzasztógáthoz hasonlítható, amely fölött víztározó alakul ki. A határon, avagy a gáton nő a nyomás, amint a határon túli barbárok eltanulják azon civilizáció haditechnikáját, amely ellen támadnak. A civilizáció órei annyira legyengülnek, hogy maguk is barbárokat alkalmaznak, a zsoldosok gazdáik ellen fordulnak, és a birodalom szívéét veszik célba. A győztes barbárok szükségképpen saját győzelmük áldozatai lesznek, mivel teljesen alkalmatlanok annak a válságnak a megoldására, amelyet létrehozta. A rendezetlenség hősi korszaka meglepő gyorsasággal ér véget, majd sötét korszak követi, amelyben a törvény és a rend erői fokozatosan újratermelik magukat. Az interregnum véget ér, új civilizáció kezdődik.

A 'Study' újabb, háború utáni köteteiben Toynbee módosította módszertani alapját, ekkor már nem a civilizációkat, hanem a magasabbrendű vallásokat tekintette a történelem legfontosabb jelenségeinek. Ennek indoka az a felismerés, hogy minden ma élő harmadik generációs civilizáció mögött valamilyen egyház áll, amelyen keresztül az adott civilizáció egy második generációs civilizációhoz kapcsolódik. Ezzel ellentétben a második generációs civilizációk más módon kapcsolódnak a saját elődeikhez, ezért felül kell vizsgálni a történelem menetéről mindezekig elfogadott sémát.

A civilizációk tündöklését és bukását a vallás hintáját előre vinni hivatott kerék körülfordulásaihoz hasonlítható. A vallási haladás egyes állomásait jelző nevek: Ábrahám, Mózes, a zsidó próféták, Krisztus úgy is tekinthetők, mint a sumér, az egyiptomi, a babiloni és a görög társadalom szétesésének eredményei. Az egyházak jellemző jege az, hogy mindegyikük vallja az egyetlen igaz Istent. Ez különbözteti meg őket minden más társadalomtól. Ugyanakkor Toynbee elismeri, hogy az egyházak eddigi története méltatlannak mutatja azokat arra a szerepre, amelyet nekik tulajdonít.

A kapcsolt civilizáció elszakadása az egyháztól az egyház hibás lépéseinek következménye, ezek pedig elkerülhetetlen következményei annak, hogy a vallási szellem a „földi harciasság” céljait szolgáló egyházi intézményben testesült meg. Három ilyen hibás lépést említ: a politikai terjeszkedés, mint beavatkozás a világi hatóságok saját kötelességeinek teljesítésébe elegendő ok azok sértődésére; a gazdasági kötelességek teljesítése „teljes szívvel, mint az Úrnak, és nem mint embernek” szükségképpen ma

gával vonja a gazdasági sikert, ez pedig az irigységet; a testületi én bálványozása az egyházban göghöz és elzárkózáshoz vezet.

Nemcsak a magasabbrendű vallások és a civilizációk kapcsolódásai mutatnak túl az eredeti elgondolás egységein, hanem az egyes civilizációk térbeli és időbeli kapcsolódásai is. A befejező kötetek legérdekesebb és legeredetibb szellemtörténeti eszmefuttatásai áttekintik a modern nyugat kapcsolódásait Oroszországgal, az ortodox kereszténységgel, a hindu és az iszlám világgal, a zsidókkal, a távol-keleti és az amerikai benszült civilizációkkal. A középkori nyugati kereszténység a maga idejében a szíriai és a görög ortodox civilizációval került kapcsolatba. Civilizációk időbeli kapcsolataira kidolgozza általánosított értelemben a 'renewals' fogalmát.

Törvény és szabadság a történelemben komplementer fogalmak. Toynbee mind a történelmi materializmus determinizmusát, mind a pozitivisták tudósok nihilizmusát elutasítja, és az ember számára az Istentől kapott szabadságot tekinti történelemalkotó lehetőségre és feladata alapjának.

Demeczky Jenő

Európai Katolikus Kiadók Biennáléja

A belgiumi Tournai-ban 1990. november 17-től 20-ig rendezték meg az Európai Katolikus Kiadók (ELCE) Biennáléját, amelyen magyar nyelvterületről tízfős küldöttség vett részt. Eddig csak a Szt. István Társulat és az Ecclesia volt magyar részről az ELCE tagja. A Vatikáni Rádió és más sajtóorgánumok számára rövid beszámolót készítettek a magyar kiadók összefogására alakult Kairoz Katolikus Kiadványterjesztő Közösség képviselői. Az újvidéki Hitélet és a gyulafehérvári Keresztény Szó szerkesztői személyesen ott voltak, a felvidéki magyarságot pedig a pozsonyi Remény c. katolikus hetilap példányai képviselték a magyar kiállítópulton. A kétévenkénti rendezvényen első ízben voltak jelen a kelet-európai és az orosz, az ukrán és az örmény kiadók.

Az Irotron kiadó az „Érted vagyok” eddigi számai mellett kiállította a Kereszték az Isten Országát c. mű kötetit és az elmúlt húsz év több mint százhatvan kötetnyi katolikus számszámát sorozatának, a Karácsonyi Ajándéknak néhány muzeális értékű darabját. A látogatók megboronganva nézgettek az üldöztetés éveit idéző, a kiállítás sokezerényi gyönyörű könyvcsodájától teljesen elütő, a használatról rongyos, sárgult papíron szinte olvashatatlan mosódott gépelt szövegeket. Nagy érdeklődést váltott ki az a számítógépen kiállított német nyelvű könyv, Bulányi Györgynek Ratzinger bíborshoz írt 1986-os, könyvnyi terjedelmű levele, amelyben a látogatók érdeklődésüknek megfelelően kereshettek ki szövegrészeket.

A világ katolikus teológiai fejlődésének egyik fővonaláról az előző két számunkban közölt ismertetések után

A Concilium Kongresszus zárónyilatkozata

I.

Tapasztaljuk, hogy a világ gyors változásban van. Egyes helyeken a felvirágzás jelei, máshol a veszélyek szaporodnak.

A keresztények helyzetét a mai világban gyakran a bátortalanság, az ellehetetlenülés és a terméketlenség jellemzi. Ez nem mindenütt van így. Ahol a keresztények most jutnak először lélegzethez, ott szaporodnak a remény jelei. De éppen ott, ahol úgy tűnt, hogy már eddig is tért adott számukra a szabadság, a letörésnek több jele figyelhető meg, mint a felvirágzásnak. A saját hatalmi apparátusba történő befagyás veszélye az egyházban nem hagyható figyelmen kívül.

A római monokultúra jelenléte az egész világ katolikus egyházában, valamint azok a jelzések, melyek ebből a monokultúrából indulnak ki, inkább fékeznek az egyház élő megmozdulásait. Példa erre a latin-amerikai bázisközösségek sorsa.

Saját keresztény bűneink belátása következtében vissza kell utasítanunk minden abszolútizmust, minden fundamentalizmust és minden vallási fanatizmust. Az értelmi belátást a vallásos lelkület nem rombolhatja le, csak előmozdíthatja.

„Ugrás előre”, erre van szükség, ahogyan azt XXIII. János a II. Vatikáni Zsinat megnyitáskor követelte. Szavai, melyeket az új szabadságról az egyházban és a magát feltáró igazságba vetett bizalomról mondott, még ma is felszabadító módon hatnak a keresztények szívére. Egyértelmű nemet mondunk az egyházi gettóba és a megmeredett zsinat előtti struktúrákhoz történő visszatérésre.

II.

A részvétel, a dialógus és a nyílt „communio” szellemének erősítését célzó néhány kísérletet csak félszívvel hajtották végre, s azok ma is stagnálnak. Ez igaz minden szinten:

— A püspökök kollegialitását veszélyezteti, ha meg nem szünteti az a struktúra, ahogy előkészítik és lebonyolítják a római püspöki szinódusokat. Veszélyezteti a püspökök tekintélyi úton történő kinevezése és hogy figyelmen kívül hagyják a részegyházakban zajló tudatfejlődést és újtásokat.

— Azzal, hogy uniformizálódásra szorítják az egyházat, feladják annak esélyét, hogy az egyházmegyében több önálló kezdeményezést, több együttműködést és több közös döntéshozatalt fejlesszenek ki. E nyomás következtében még a sikeres egyházmegyei zsinatoknak is alig van lehetőségük arra, hogy valami hatást gyakoroljanak az egyházban és a világban.

— A laikusok fokozott részvételét az egyházban megfojtják a kicsinyes jogi megkötésekkel, a hivatali kiváltságok újabb elmély-

tésével (pl. a homlíában), vagy a hivatalos döntési illetékességgel.

— A nők státusát illetően az egyház választás előtt áll: kivonulás következik be, vagy újrabebredés? Ha a nőket továbbra is kizárják a hivatalból és akadályozzák őket a hit kifejtésében (pl. női teológusként), akkor a férfi egyház egyre terméketlenebbé és elmeszesedettebbé válik.

— Ökumenizmus nélkül a részvétel szeleme nem létezik. Fájlaljuk a katolikus egyház sajnálatos visszahúzódtását a zsinati folyamatból, valamint azt az új felekezetiiséget, mely gerjed a katolikus egyházon belül és kívül egyaránt, s mely Auschwitz után érezhetően zavarja a keresztények és zsidók közötti új viszonyt is.

— Ezért ellenezzük, hogy a keresztény hitvallást római igény szerint újabb hitvallásokkal és esküvel egészítsék ki. Ellenezzük a világekatekizmus új skolasztikus, doktriner tervezetét.

— Követeljük a papság megnyitását a hitteles személyiségű házias és magányos férfiak és nők számára. Követeljük, hogy bátorítsák és támogassák a bázisközösségeket és az „alulról épülő egyház” életét.

— Felhívjuk a hivatalviselőket, hogy Isten népének szolgálói és ne a kúria hivatalnokai legyenek.

— Követeljük az egyházi hivatalok ökumenikus felfogását.

— Tiszteletet követelünk az egyházban meglévő pluralitást és a világban élő laikusok — férfiak és nők — különleges illetékessége iránt főleg azokban a kérdésekben, melyek őket érintik közvetlenül: a társadalmi, családi és szexuáletikai kérdésekben.

Az élő teológia a reményteljes és a világra nyitott katolicizmus kifejeződése. Ahol az emberek a gyakorlati Jézus-követés során síkra szállnak a legszegényebbek és -veszélyeztetettebbek életéért, ott felélenkülnek a hittel kapcsolatos reflexiók is. Ez érvényes mind a felszabadítási teológia felvirágzására, mind az Észak új szociális teológiájára, amint az teológiai tanok sokféle erőfeszítésében, püspöki szociális pástörlevelekben (pl. többek között az USA-ban, Kanadában, Ausztriában) és a pápa legújabb szociális enciklikáiban kifejezésre jut.

III.

Elismerjük, hogy a teológia az egyházhoz kötött és hogy az egyház tanítóhivatala kell, hogy irányítsa és előmozdítsa azt. De a teológia újra és újra szenved az érzéketlen szabályozástól.

A morálteológusok megfélemlítése úgynevezett „disszenzusok” (eltérő vélemények) miatt mindenekelőtt a fogamzásszabályozás kérdéseiben, a felszabadítási teológusok korlátozása, a feminista teológusnők diszkriminálása, a „Kölni nyilatkozat” egyes

aláíróinak kicsinyes megbüntetése mind példái annak a szűk látókörű szellemnek, mely akadályozza a teológia életét.

— Egyértelműen elítélünk minden olyan kísérletet, mely a katolikus teológiát a tanítóhivatal pusztá funkciójának tekinti. A teológia csak az egész egyház életének teljes megvalósulásában él, ugyanúgy, mint a tanítóhivatal, amit a teológia tiszteletben tart.

— Felhívjuk a püspököket, gyakorolják bátrabban saját tevékenységüket az egyház tanítóhivatalában és a kölcsönös bátorítás szellemében működjenek együtt a teológus férfiakkal és nőkkel.

— Felhívjuk a helyi egyházakat, hogy regionális problémáikat saját teológiai kutatásai és tanácskozásaik alapján dolgozzák fel, s ezzel teljesítsék pótolhatatlan szolgálatukat a világegyház számára.

— Követeljük, hogy a római kúria a teológiai különbözőségeket világméretben vegye komolyabban, s ennek megfelelően bizottságainak összetételét kiegyensúlyozottabban válassza meg (Teológiai Bizottság, Világekatekizmus Bizottság stb.). Laikus teológusok és teológusnők részére is lehetővé kell tenni, hogy felismeréseikkel hozzájáruljanak a munkához.

Az itt összegyűlt teológusok különös figyelemmel és készülettel vannak az etikai kérdések iránt, melyek egyéb területekhez képest fokozottabban függenek az emberi gyakorlat szigorú feltárásától és a történelmi adottságtól. Nemcsak a teológia, hanem az egyház hitelreméltósága számára is katasztrófát jelentene, ha a jelenlegi vitát tekintélyi úton vágnák el olyan döntésekhez folyamodván, melyek a „megváltoztathatatlanság” és „tévedhetetlenség” státusának igényével lépnek fel.

Bátorítjuk világszerte a fiatal teológusokat és teológusnőket, leendő papokat, szerzeteseket és laikusokat, nőket és férfiakat, ne engedjék, hogy bármi is megingassa őket örömlükben, valamint a tanulás és kutatás iránti elkötelezettségükben. Gyakran hosszú az út ahhoz az egyházhoz, melyről álmodnak, s a világ olyan változásához, melyben reménykednek. De egy új „évezred” küszöbén nem szűnünk meg felkínálni a választ azok számára, akik reményünk felől érdeklődnek. „Mindig legyetek készek megfelelni...” (vö. 1Pét 3,15).

Bátorítjuk a keresztényeket, nőket és férfiakat mindenütt a világon, hogy mondjanak ellent a szabadság minden elnyomásának, annak, hogy bármely formában elnyomják a jogot az emberhez méltó életre és a politikai felelősségre. Meg akarjuk őrizni a teremtést, ki akarjuk bontakoztatni a békét és síkraszállunk a nagyobb igazságosságért (pl. a harmadik világ adósságának válságában). A Biblia szavaival: a halál helyett az életet akarjuk választani.

A Hittani Kongregációt hallgatásra kell ítélni!

(Wolfgang Prossinger német cikkének ismertetése)

Bernhard Häring, a közel 80 éves, nagy tekintélyű moráleteológus, aki szakterületét a római Alfonsiana Egyetemen harminc évig tanította, hallatlan élesen kritizálja a római kúriát, II. János Pál pápát és különösen a Ratzinger bíboros vezetése alatt álló vatikáni Hittani Kongregációt.

A vitára kész, morális kérdésekben haladó, de semmiképp sem balos Häring már korábban összeakaszkodott a kúriával, mikor heves támadást intézett monsignore Carlo Caffarra, a pápa egyik teológiai ta-

nácsadója ellen. Caffarra odáig ment, hogy a fogamzásgátlás minden fajtáját gyilkosságnak nevezte. Häring felhívta a pápát, hogy Caffarrát sújtsa egy évi beszédtilalommal. Egyáltalán, itt az ideje, hogy az egyház teljes mértékben felülvizsgálja álláspontját a szexuális erkölcs kérdéseiben.

Bernhard Häring most Rómában bemutatta legújabb, Fede, storia, morale (Hit, történelem, erkölcs) című könyvét a nyilvánosság előtt. E könyvben Ratzinger Hittani Kongregációját, a középkori inkvizíciós törvényesékből alakított „Sanctum Officium”-ot, mely a tan tisztaságára kell ügyeljen, Häring

mérgezett tónak nevezi, melyben egészséges halak nem képesek megélni. Egy másik helyen „a hozzá nem értés és a pimaszság tökéletes összjátékáról” beszél és követeli, hogy a „Sanctum Officium” is egy vagy inkább több évig hallgasson, tartson szünetet a gondolkodás érdekében, s közben szüneteltesse tevékenységét: „A katolikus egyház ezen eszköz nélkül is meg tud élni. Ezt mutatja az ortodox egyház, mely ilyen intézmény nélkül is meg tudta őrizni hitét és mély lelkeségét.”

Kritikájában Häring a kúria ideológusait „egyházi terroristáknak”, „karrieristáknak és manipulátoroknak” nevezi és felhívja az Amnesty International-t, hogy egyszer már a katolikus egyházon belül is nézzen utána a jogoknak. Egyidejűleg könyve bemutatásakor Häring biztosított mindenkit: „Nem vagyok radikális, nem vagyok lázadó. Szeretem az egyházat és a pápát. Az ember akkor is szeretheti őt, ha valami nem tetszik neki.”

A Nős Katolikus Papok Nemzetközi Szövetségének II. Kongresszusa

A közösség mondja meg, kit szenteljenek pappá!

Részletek a püspöki konferenciák elnökeinek és az 1990-es szinódus meghívott püspökeinek írt két levélből.

1. Párizs, 1990. április 30.

...Szövetségünk, a Nős Katolikus Papok Nemzetközi Szövetsége (F.I.P.C.M.) öt éve alakult és 15 országban 20-nál több helyi társulást fog össze....

...A hivatalos statisztikák szerint az egész világon 80 000 pap — a Római Katolikus Egyház papjainak mintegy 20%-a — kényszerült felhagyni hivatásának gyakorlásával házasság miatt. A Szövetségben azt tapasztaljuk, hogy a nős papok közül számosan hívek maradtak hivatásukhoz annak ellenére, hogy az egyházi jogszabályozás papi hivatásuk gyakorlatától eltiltotta őket....

Egyházunkban a papok jelenlegi helyzete — mint tudják — nyugtalanító. Az Osservatore Romano-ban közzétett világstatisztikák szerint az egyházmegyes papok előrege-dése tíz év alatt rohamosan nőtt. Az Annuario Statisticum-ból pedig megtudhatjuk, hogy a világon létező 212 500 egyházköz-ségből 53 100-nak nincs saját papja....

A papi szemináriumba bevonulók korántsem jelentenek igazi megújítást a közeljövőben. Némi javulás kétségtelenül tapasztalható, de ugyanakkor a hivatásukra felkészített fiatalok többsége nem akar pap lenni a kötelező cölibátus miatt.

Az F.I.P.C.M. Doorn-ban, Hollandiában rendezti a Nős Papok II. Nemzetközi Kongresszusát... Reflexióink és imánk tárgya a hivatások megújítása az Egyházban, az Evangélium és az egyháztörténet fényében szembesülve a világ realitásával.

Kongresszusunk végén határozatokat hozunk és reméljük, hogy ezeket Önök továbbviszik Rómába, a szinódusra. Ha részt ohajtanak venni a kongresszusunkon, szívesen látjuk Önöket, hogy együtt gondolkod-

junk ezen a sürgős, valamennyiünket érintő témakörben.

...Higgyék el, hogy levelünket az egyház iránt érzett aggodás hatja át, azon egyházé, amelyet szeretünk, és amelynek tagjai vagyunk....

2. Párizs, 1990. szeptember 10.

...A „Papi hivatás megújítása az Egyházban” témával foglalkozó kongresszus 17 európai, amerikai, afrikai ország 23 csoportjának küldötteit fogadta, 200 papot és hitvesét.... Kérjük, tanulmányozzák át ennek a kongresszusnak a zárónyilatkozatát, amely a viták eredményeképpen létrejött....

A Nemzetközi Szövetség II. Kongresszusának Záróközléménye (1990. augusztus 23. Doorn, Hollandia)

Mi, katolikus papok és feleségeink, azért jöttünk össze a hollandiai II. Nemzetközi Kongresszusunkra, mert komolyan gondoljuk, hogy az Evangélium hirdetésére bármikor felkérhetnek bennünket. Ezért a következő nyilatkozatot tesszük:

Együttműködve a teljes emberi családdal arra törekszünk, hogy új világot teremtsünk, egy olyan Egyházat, amelyet a szabadság, a szolidaritás, az emberi jogok és a társadalmi igazságosság tölt el.

Valamennyien figyelemmel vagyunk a szolgálatra általában, de figyelmünket a papi szolgálatnak hosszú távon való megújítására összpontosítjuk.

Szeretnénk az Egyházban Isten szava által vezetett dinamizmust, megújítást. Meggyőződésünk szerint Isten népének a következőkre van szüksége:

— Olyan, a szentségeket kiszolgáltató közösségekre, amelyeknek lelkipásztori irányítása nem egyesek privilégiuma. Olyan közösségekre van szükség, ahol minden tehet-

séget elismernek, és ahol a keresztség általi egyenlőség az alapelv.

— Olyan papokra, akik részt vesznek a közösség szellemi életében, ugyanakkor a hétköznapi mindennapi területén is, a családban, a munkában, a társadalomban, a politikában, hogy a közösségeket Krisztus Szeleme és az Evangélium fénye járja át.

— Olyan papokra van szükség, akiket előzetesen a közösség választ ki.

— A papság ne legyen csak a férfiak előjoga, legyen ez a hivatás teljes egészében elérhető a nőknek is.

— A papi hivatás ne legyen csupán, azaz kizárólagosan a nőtlenség számára fenntartva, legyen ez nyitott azoknak is, akik a házasságot választják.

Azt szeretnénk, ha mindez még földi életünkben megvalósulna, gyermekeink és az egész világ javára. Nem rombolni törekszünk, hanem az építéssel fáradozunk. Nem akarjuk bezárni az ablakokat, ellenkezőleg: az ajtókat akarjuk kinyitni.

TARTALOM

Katolikus papnők a földalatti egyházban

A Szentlélek átlépi a törvényeket, hogy éltesse az egyházat 2

Család Alapítvány

Az Élő Nemzeti Kincs pályázat 3

Román-magyar hétvége: romániai és nyugati visszhang; a szervezők 3-5

Ökológia

Levél az öko-frontról; Öko-sajtószemle 6-7

A pénz hatalma még a gumibotnál is fenyegetőbb!; Laposra taposva? 7-8

Ökumené

Az Ökumenikus Megújulási Fórum beszámolója; Szolidaritási levél 9-10

Béke

A Church and Peace hálózat; Amnesty International 11-12

Erőszakmentességre nevelés alsó tagozatban?; Nincs halálbüntetés 11-12

A Szerelm művészet!

A Hajnal Leánya (vége következik) 13

Az 1-3 éves gyermek nevelése; A Család Kongresszus egyik előadása 14, 19

Kották: Tíz taize-i ének 15-16

Gyerekeknek Moha mese és rejtvény: Valami mindig szép 17-18

Leveled jött Istentől: Vasárnapi evangéliumok 21-24

Zsidó — keresztény párbeszéd

A zsidó Jézus (P. Lapide — U. Luz könyvének ismertetése) 25-27

A szövetség új? örök?; Egy páratlan kisközösség („...szövetség”) 26, 27

Történelemfilozófia: Toynbee tanulmánya a történelemről 28-29

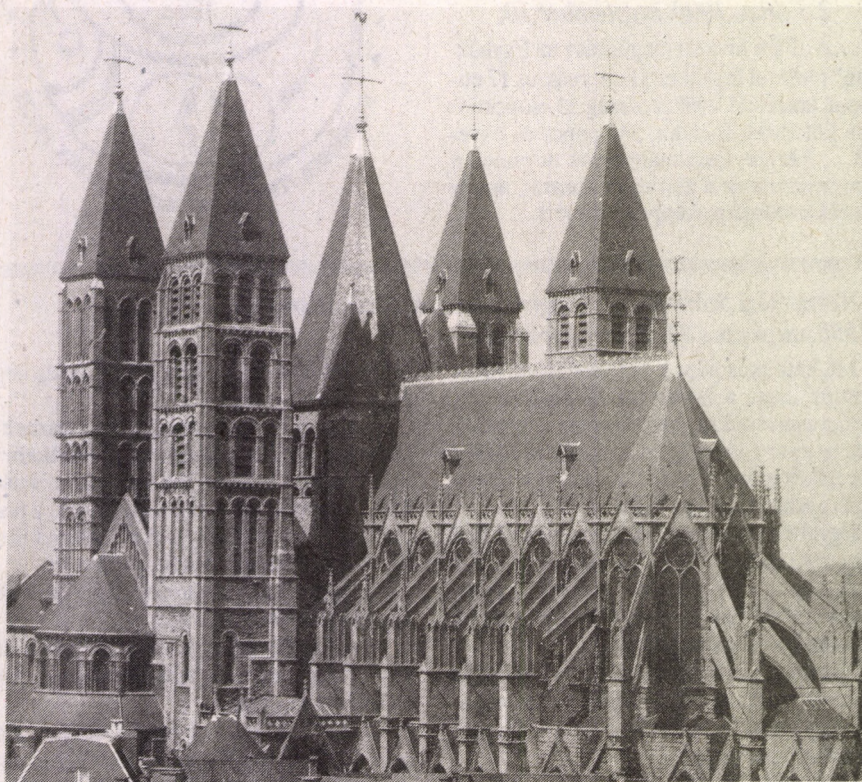
Világegyház

Afrikai misszió; Európai Katolikus Kiadók Biennáléja 20, 29

Concilium zárónyilatkozat; Häring; FIPCM 30-31

A címlapemlékmát Magyar Mihály, a rovatemlékmákat Garay Dóra készítette.

A belgiumi Tournai székesegyháza. Az Európai Katolikus Kiadók Biennáléjára az „Érted vagyok” is meghívást kapott (29. oldal).

Umweltschuttpapier — Papier recyclé — Recycled paper — Carta ecologica — Genbrugspapir

Környezetkímélő papírra készül

Kringlooppapier — Resirkulert papir — Uusiopaperista — Återvinningspapper

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgáltatást. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok” (Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat
II/1. (5.) szám. Megjelenik kéthavonta
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság
Főszerkesztő: Simonyi Gyula
Főszerkesztő-helyettes: Garay András
Lapalapító: Család Alapítvány
Számlasszám: 202-10809
Magyar Hitelbank Rt. Bp. V., Széchenyi tér 5—6.

Aki 4000 Ft támogatást ad a Család Alapítvány számlájára, annak állandó tiszteletpéldányt küldünk. Az Alapítványnak befizetett összeg a SZJA adóalapból levonható!

Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Bisztrai György, IROTRON Kft.
Kiadóhivatal: 1476 Budapest Pf. 40.
Szerkesztőség: 8003 Szésvár Pf. 7.

A lap az „Ingyen kaptatók, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki. Az Érted vagyok-ban közölt anyagok (szerzői hozzájárulással) tartalmi torzítás nélkül szabadon utánközölhetők, a forrás megjelölésével. Utánközlésről kérünk tiszteletpéldányt. Kéziratokat nem őrzünk meg s nem küldünk vissza.

Készíti a Vörösmarty Nyomda
Felelős vezető: Papp Károly igazgató
Cím: Székesfehérvár, Irányi D. u. 6. 8000
ISSN: 0865-8021

Előfizetés és terjesztési ügyek:

8003 Székesfehérvár, Pf. 7.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a 8003 Szésvár Pf. 7. címre, vagy átutalással az Irotron MHB 202-10809-7007 számlaszámára lehet küldeni. Kérjük, az utalvány közzépső, Szelvény ill. Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte. Az 1991. január 15 után feladott előfizetési díjaknál kérjük, hogy a postai díjak emelkedése miatt megnövelt összeget fizessék be.

Előfizetési díj 1991-re (postaköltséggel):
belföldre ill. itt előfizetve Romániába, Szovjetunióba, Csehszlovákiába, Jugoszláviába 270 Ft; egyéb külföldre 1200 Ft. Előfizetési díj Nyugaton 1991-re (postaköltséggel) 29 DM. A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.
Romániai előfizetés (postán küldve) 1991-re 120 lej a Marosvásárhelyi Római Katolikus Plébánia címén: Parochia Romanu Catholica, Ilonka Géza, Tirgu Mures, str. P-ta Tranda Firilor Nr.61. Jud. Mures Cod.4300.
A romániai előfizetési díjakat a plébánia az ottani magyar rászorulóknak megsegítésére fordítja. A Magyar Posta is terjeszti.

„Érted vagyok” (Exodus 3,14)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.

Editor: SIMONYI Gyula.

Address: H-8003 Székesfehérvár, Pf. 7. Hungary
Made on recycled paper.

The materials published by the „Érted vagyok” can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of re-publication.